

खं म मा र्म जां कृष्णो हरे न्मामवतूतसूरजात् । कुरुपमेवात्रविधायरुक्मिणः सुदुष्कृतेः राजगणेदमंबला
त ॥६॥ सुदुःखितो मीष्मकरादततस्त्वरंजगामगेहदिकृष्णमीश्वरम् ॥ स्मरन्निजांतां तनयां हरिप्रियां सहे
दरैः दुःखितमानसैर्वतः ॥७॥ ततः प्रजाः वीक्ष्यवरंकुलीनेरूपसमारूढमलंकृतेतम् ॥ किरीटिनं कांचनरत्नदं
दं सुवर्णतपव्यजनैकरूपम् ॥८॥ पाषाणगात्रं विकृताकृतिं मणिरुक्मांसुकाद्यैः सुविश्रुपितं शठम् ॥ क्रीडा
पूवंगोपममास मीक्ष्यताश्चैद्यं च भूवर्धति दुःखिताः प्रजाः ॥९॥ प्राहुर्वरोयं न हिरुक्मिणीसमः पूवंगवक्रो बहु
निंदितस्तनुः ॥ कमेरगात्रं जनभूधराकृतिरात्रिं च रजोपि शिशुपालनामकः ॥१०॥ यर्हि स्वयं मे रखिलाधियो
हरिः संराधितो स्माभिरलं रे मे शः ॥ सदा समेसाद्य हरे द्यदूतमः विदर्भराजेन्द्र सुतं हिरुक्मिणीम् ॥११॥ एवमेव
येन कृतः सरुक्मीकुरूपतामेतु विद्यातुरय ॥ चैद्योरुदन्त्वीयपुरं समेतु कदैव मीक्षामहेरप्रसादतः ॥१३॥ अ
न्यायमेतन्न हि वेति मीष्मको बद्धत्वतो हीनमतीर्वभूवसः ॥ चैद्यायदातुं तनयां समुत्सुको रुक्मिप्रमोदाय सु
धामिना हये ॥१५॥ तस्मात्समागत्य हरिर्विदर्भजां हरत्वलेता क्ष्यं इवामृतं बलात् ॥ कृष्णारमेशो निजश्रुत्य ज
रासुतो प्राणितसत्यं करोत्व बसश्रुत्य वाक्यकृत् ॥१५॥ तत्रागतश्चैद्यसहायकारको जरासुतो विशंतिभिस्त्रि
भिर्वलैः ॥ युतः समर्थश्चिगजांघ्रिगेर्वलीयुद्धाय यतो हरिणा द्विषात्मनः ॥१६॥ त्रात्वांति वीयेदिशमिस्त्रि
भिर्वलैः समागतसाधयितुं निदर्भजाम् ॥ चैद्याय युद्धे न हरिष्यता बलाकृष्णो माकं परमद्विषावलीदूतमे

नैवे ॥ १७ ॥ स्त्रीये नमः ॥ असदतव क्रश्चतुर्दिशो नो कपतिः समागतः ॥ कुष्णारिमुख्यो बलवीर्यसूरतानिके
 तनस्तापितदिकपतिः शठः ॥ १८ ॥ करुषदेशाधिपतिस्तु पौंड्रको महाभिमानो स्वबलैः समन्वितः ॥ समादयो
 काशियतिश्च कुंडिनं सहायेतः ॥ शिशिपालभूभृतः ॥ १९ ॥ मदांधबुद्धिद्विविदः कपिर्वलीधरा सुतो नंतबल
 विदूरथः ॥ वाणामुरः सेवकादयो सुराभूभाररुपाययुराशु कुंडिनं ॥ २० ॥ यदा समागत्य हेरद्विदर्भजां कुष्णो
 त्ररामादियदूतमावृतः ॥ योऽस्यामते नैव वयं सुसंघतानि श्रित्य चित्ते हितिते समायुधः ॥ २१ ॥ राज्याप्रियो
 न्नद्धमधलोचनाः रामाच्युताराति तरावृषद्विषः ॥ संसाधितुं चैयमुताय रुक्मिणीं समागताः कुंडिनमास
 सैन्यकैः ॥ २२ ॥ यद्दीत्या चतुराननोपिकुरुते तीव्रंतपो लुस्थितो विष्णुर्वारिनिधावनंतशयने शोते तथेत्ताव
 ते ॥ शूलीवासमहोकरोन्नरवाणे हनिथ देवाः सदानासा संस्थितजीवनाः सकमलाभिच्छिन्नगतः कुठिनमू
 वंश्चैवोत्ति ॥ २३ ॥ यः खेनैव बलेन शक्रवरुणादी ह्येकपालान्वशे कृत्वा भूपतयस्तथा विवरगान्देत्येन्द्र
 नागेन्द्रकान् ॥ जलुन्नद्धमनोरथोपिविषयान्मुजन्नत्पोभवतस्ते साधयतुं विदर्भदुहितां प्रात्यानृपाः कु
 ण्डिनम् ॥ २४ ॥ तान्सर्वान् भिगम्य सकृत्तिमलं रुक्मीचकारादराद्रत्यामात्यबलान्वितान् सुतरगेष्वाश्वाश्च त
 र्थाक्षकान् ॥ मिचलेक्षणतो निवास्य निलेयम्नात्र न्वितो भ्रांयसागंधैर्मल्यवरैः सुवस्त्रमणिभिः संपू
 जयामास वः ॥ २५ ॥ शात्यो मागधभौ दन्तवदना धाम्पूजतोऽन्यतो दृष्ट्वा स्वान्सहृदः समेत्य मुदितास्तत्र

भवन्कुण्डिनैः॥ उद्वाहहृदयेविचार्य शिशुपालस्यात्मभिन्नस्य ते सिद्धं कृष्णसमागमं कुमत्तयोनालोकयन्तस्त
दा॥ २६॥ द्वारेवाद्यमवादयन्बहुविधं वाद्यप्रवीणाः नरः स होत्रवरेण तृपिमगमन्सर्वे सैवै न्यान्तपाः॥
नर्तव्यो नर्तुजगुर्बहुतरांते नर्दिनो मागधाः सूताश्चैव समूहो मलगिरश्चैव स्य कीर्तितदा॥ २७॥ इति
श्रीद्रविडकान्होजीमठ्ठात्मजबालमुकुन्दमठ्ठाविरचिते रुक्मिणीमंगलारव्यकाव्ये च योद्वासर्गः॥ १३॥ अथ
प्रणामायनिजालमदैवकृष्णस्य सच्चिदसुरविग्रहस्य॥ निकेतनं ते यदबोधयुस्तत्समर्चितं ब्रह्मप्रवादिदेवैः
॥ १॥ त्रिलोकलक्ष्म्येकनिकेतनं लज्जामुनदायुक्तविचित्ररत्नकम्॥ रथाश्वनागाकुलचरवनिर्ज्ञाते कृष्ण
पादाज्वहदामहादयाः॥ २॥ समागता द्वारवती निवासीन कृष्णस्य पद्मासवपानदोहदाः॥ प्रतीक्षिरे स्वात्म
पतिः समागमं मुदान्वितः स तृषिते क्षणालयः॥ ३॥ पयोजको ज्ञांजलयो यदूतमाकृष्णानुरागात्पसमस्तका
मनाः॥ प्रबोधवेलां निजजीवनस्येतगतां विलोक्यति विचिंतयान्विताः॥ ४॥ अपप्रचुरन्त पुरचारिणो हरेर्भू
त्यंतदातुं यदबोति विवहलाः कथं न निद्रान्तमनापसत्पतिः सोरेः कुमारो बद्धकंचुकि नखरम्॥ ५॥ कृष्णस्य
पद्मेक्ष्यकाम्यपातुरान्स्तानंयादवानाहचरोत्तमस्तदा॥ प्राणेश्वरो ज्ञागरणं निशीथके संप्राप्य दिव्याभरणै
रुपेत॥ ६॥ स्त्रीयाशुधान् शरवगदारिंखड्गचापाशुगान् श्रीवसुदेवपुत्रः॥ आदाय कुत्रापि गतोस्ति राजा
बलक्षितो स्यात्सुखसत्वर स्यात्पत्यवर्धस्य बन्धो निशम्यते कृष्णस्य पद्माभृतपानतृपया॥ पिपासिता

क्षाः यद्वो महात्तरो वभू नरथे विगते विशो यथा ॥८॥ ते मंदुरा मां शुययु निजिज्ञानाय तत्रापि रथाश्वसूतं
 ॥ कृष्णस्य खिन्नां न प्राप्य मुचाति सेवी स्थितान् सूतवरान् पृच्छन् ॥९॥ कृष्णस्य सूताश्वरथाः कुसं तिसृता ब्रव
 ध्वेत्वरमेव चास्मान् ॥ श्रुत्वा यदूनां मतिपीडितानां प्रोचस्म गणाः सुखिन्नाः ॥१०॥ रथं निशीश्व बरेः सु
 पण्ण ध्वजं समये ज्यसदा रुकोरम् ॥ गतो निजप्राणपतेः समीपमित्यं विजानी मनचान्यदत्र ॥११॥ ततो ति
 खिन्नावलरामं दिरंगत्वासमुचुर्पदवो खिलहरेः ॥ वृत्तं तदा भुत्य निजानुजस्य सः खेदातुरो भूदधिकं
 यदुत्तमः ॥१२॥ ततो विचार्या ह्यदूनं यदुत्तमो रामो समुद्विग्नमनाः विबोधयन् ॥ ज्ञातं मया यत्र गतो मम
 नुजो द्विजेन साकं शृणुता घययम् ॥१३॥ विदर्भराजस्य सुतास्ति रुक्मिणी हृद्वाच्यरीरैर्निरता ममानुजे ॥
 रुक्मीतुतां कृष्णारिपुर्महावली चैवायदा तु सुहृदसमुद्यतः ॥१४॥ अतस्तया प्रेषित इष्टभूसुरः समागत पू
 र्वत एव पत्रिकाम् ॥ आदाय मैष्याः रहसीश्वरेण सः समर्चितो ब्रावसदादरेण शम् ॥१५॥ तेनैव विप्रेण
 समं रमेशो भ्रुवंगतः कुंडिनमेक एव सः ॥ हर्तुं विदर्भेश सुतो हि रुक्मिणीं वदाम्यहं तस्य किमद्य संविदम्
 ॥१६॥ यात्रागता भूपतयः समस्ता मम द्विषास्तो दयगोत्रपालाः ॥ समर्थवाह ध्वजनीमिराण्याः समाधि
 तं चैव सुताय कन्याम् ॥१७॥ भ्रुवं भविष्यत्पारिमिश्रितो श्वरे समंकलिस्तेन हारिष्यतामिदं महारिष्यतां
 द्विषां ॥ तस्माद्भविष्यामवय विदानीं तं कुंडिनं कृष्णसहायकामया ॥१८॥ निजानुजप्रेमसमाकुला वली

बहुरूचिनीशंसमुवाचसादरं॥ कार्यत्वम्भिर्गमनंलयालघुसमर्थनागाधरथांग्रिगादिभिः॥१९॥तदैवस
वैयद्वनोमरुद्रयाःसुदंशिताःसद्वलवीर्यवतराः॥वैकुण्ठप्रत्यानिखिलरत्नप्रद्वराःकृष्णांघ्रिसेवेवनपूर्णदे
हदाः॥२०॥समागताःकृष्णसहायकारिणोमहारथानांपतयोरणप्रियाः॥सैःस्वैरनीकैःसुयुतायदत्तमारामेण
साकंयपुराशुकुंडिनम्॥२१॥पदपंचाशत्कोटिप्रियादिवानांयुक्तरामःकुंडिनंद्राजगम॥कृष्णोद्वाहार्थं
पुष्पाश्वेभयानैःयद्वैर्युक्ताभिर्यथाब्धिस्तरणैः॥२२॥अमृत्यवस्त्राभरणमनोहरैर्यदुप्रवीरेवीरवाहनायुधैः
॥कृष्णप्रियैःकृष्णसमानविक्रमैःसमन्विकृष्णमनायौबलः॥२३॥तंकुंडिनंवायुरिवातिवेगतःकृष्णस्य
संदर्शनकाम्ययातुरः॥रामोखिलैर्यदिवद्वंदपालैर्युतोययौतालवरध्वजरत्नरम्॥२४॥मेरिमुदगादिस
हस्रबायैर्गजाश्वसंस्थैर्हृदयप्रियारवैः॥पताकिनांकोटिभिरप्रगेर्यनाध्यक्षसुयक्षैरिवलंबतोवज्रैः॥२५॥
तसैन्यभोरणवसुंधराप्रशंचकंपञ्जामोयुतोहितनसा॥प्रक्षंगभोरणमनोजबिबुलकांतैर्वदुःखाब्धि
विनाशनवै॥२६॥भारेरनन्तस्यशिरोनतंतदावभूवभूमिर्भृशमापकंपताम्॥यदत्तमानांरभसाशुगच्छतां
पुरंविदभीस्यमहीपतेर्बलैः॥२७॥शेषायदूनांबलभारमात्मनोमोदप्रदंदैत्यचमूविनाशनम्॥मनसुखं
प्रावरणावरयथाशीतानुरस्तुत्यदरंमहागुरुम्॥२८॥यानस्थितोदेवगणाःसुसंकुलकुर्वतञ्जाकाशमहो
मुदान्विताः॥जयतिवाचमुहुरुचिरकरैःसंलुप्यवर्षवृषुर्बलापीर॥२९॥तेनैरदोवामुनयोबुधमहामोद

न्वितारामतीचमोदम् ॥ त्वप्राणनाथस्य विवाहमज्जयाभेष्टया कुरुष्वेषु सुखं दधत् प्रभो ॥ २८ ॥ कृष्णो
 होर्द्धीष्मकंकन्यकां हिमधरेन्द्रकन्योकसि सर्वशात्रवान् ॥ जजेदिति ब्रह्मकुलाः समुत्तुः क्षितौ दिविस्थास्त्रि
 दिवश्चरास्तदा ॥ २९ ॥ एष्वन्येषां सुसुरेदेवतानां रामो यदूनां ध्वजनि स भवितः ॥ निजानुजने ह परिपूताशयः
 समागतो कुण्डितमाशुधावन ॥ ३० ॥ मेरीमृदगानकशंखगोमुखान्दयोविनेदुःखुभनिचनः पुरः ॥ रामोऽस्य रमे
 रुदयं धनुः रुवत्पकाशयन्तो दितमो द्विषोधिकम् ॥ ३१ ॥ समर्पयन्त्वीयहृदास्य वारिजे छज्जं प्रियं रामवीसां
 शुभिः ॥ खेदं द्विषां हन्मुखैकैतवेषु भूभृतां मुदं ध्वातमिवाहनस्थितः ॥ ३२ ॥ इति श्रीमद्राविडकानजीभट्टात्मजवा
 लमुकुन्दभट्टविरचितेरुक्मिणीमंगलेकाव्यचतुर्दशः सर्गः ॥ १४ ॥ अथोपयामस्य दिनेतुरुक्मिणीदिवस्करस्योदय
 तः पुरैवसा ॥ स्वप्राणनाथागमनं सुकांक्षतीचिन्तानुराचिन्तयदा प्रमानसे ॥ १ ॥ प्राणप्रवेशानयनाय पूर्वतः संप्र
 पितस्यापवरस्य भीष्मजा ॥ द्विजस्य प्रत्यागमनं स्वपश्यती रंभावरोरुवरदृग्मुमध्वमा ॥ २ ॥ अहोत्रियामांतरि
 तोममोयेहोस्तिमंदविध्याः कमलावतोक्षण ॥ नागछतिद्वारवतिपतिः प्रियं कृष्णो सुनाथात्रनैवमिवारण
 म् ॥ ३ ॥ आदौ न प्रस्थापितवान् द्विजो तमंकृतो घमः सुध्वनवंद्यविग्रहः ॥ प्रस्थानकाले मयि किं जुगुप्सितं मत्वा
 कियत्तं प्रतिदिष्टवान् भुः ॥ ४ ॥ अतः प्रसिसेदेहं हरो मम द्विजो नावर्त्तते धाव्ययवाततो हरिः ॥ विनिर्गतो
 मद्हरणाय किं प्रतिवद्धो भवेन्मे प्रतिकूलो देवतः ॥ ५ ॥ हादुर्भगयाममनुकूलो घातामो हेश्च शिवो द्विकन्या ॥ दे

वीसतीवाविमुखालगौरेत्यंचितयन्तीहृदिकृष्णचित्ता॥६॥ श्रीकृष्णपादंजलिं नचितागोविंदपत्न्याहृतमा
नसाज्वा॥ विवाहद्यस्वेनिजनाथैवमपश्यतीत्यक्तुमसून्स्थितास॥७॥ निजात्मनाथगमनाशयाचिताप्रा
र्महान्यायतयातिदुःखिता॥ संधारयंतीस्तनुमात्मनुमात्मस्तथासमुत्सृजंतिचतदाद्विधाससा॥८॥ जलेन
हीनाशकरीबहुःखिताहरेप्रियाद्वाहप्रयातिविह्वला॥ दैत्येनसत्यंक्तुमसून्स्थिताभवन्नचाशकत्सागमनेच्छ
यापतेः॥९॥ तस्यास्तदासून्स्तुहिरकृष्णेतिनामावलयेवर्हिबिलात्॥ रुरोधमानसेस्थितंहेररागमनस्वचिंत
नम्॥ मुखस्थितानाथदयानिधेहेरकृष्णेतिनामावलयेवर्हिर्बलातयतःवै॥१०॥ बभूवयुद्धंकरपीरपीडन
स्यमप्रीत्यास्तथेशागमनस्वचिंतया॥ प्राणंनिरुंत्त्यत्रमयस्तुवेगतोददातिभैष्याद्वयतिद्वितीया॥११॥ गो
विंदचित्तांशुकलाकुलाक्षीनिजश्वरस्यागमनस्ववेला॥ अद्यापिचार्त्तीतिविचार्यकिंचिदाश्वस्तचित्तास
विदर्शितासा॥१२॥ प्रतीक्षतीसागमनंयदाहेरन्यमीत्यनेत्रेशुकलाकुलेतदा॥ वामाक्षिबाहुरवआशुचास्फु
रन्विदर्शितायाःप्रियसूचकासमम्॥१३॥ अथाशुकृष्णेनपुरोयदं प्राप्तेनहोदिनचरोद्विजाग्रणो॥ भैष्यविनि
दिष्टउतापयोतदातंकुडिनंशंसितुमिश्ररागम्॥१४॥ ददर्शितांविप्रवरस्तुरुक्मिणीं प्रत्यागमंस्वस्यागःमु
हुःप्रतीक्षतीम्॥ श्रीकृष्णपादांजलिं नमानसामंतपुरांतत्रमतीशुचाकुलाम्॥१५॥ सातंप्रहृष्टवदनंदि
जवर्यमाणंदासोव्यधीरगतिमाचूरलक्षणज्ञा॥ पप्रच्छहर्षितमनाःप्रणयेनसाक्षात्कृष्णंसदामदयितं

समुपगतं वै ॥१६॥ अवेदयत्प्राप्तमजेशशेषपूज्यं हृदी शयदु नन्दनं सः ॥ तस्यैह रश्चानयनं शशांगसंगत्वा
 रत्ननासत्यमिति द्विजाग्र्यः ॥ कृष्णस्य वाक्चञ्चलं शशससलं तामानयिष्ये हमिति द्विजाग्र्यात् ॥ श्रुत्वा गतं प्रा
 णमतिरमेदां मादाकुला भूत्स्ववदश्रुनेत्र ॥१६॥ सर्वस्वदानं समस्तानयाति वै कृष्णप्रदस्येति विचार्य
 रुक्मिणी ॥ ननामपादौ शिरसार्थं शोवधि विभूतिमिस्तं परितप्य सर्वज्ञः ॥१६॥ ये प्रांश्रियं वेप्रणमन्ति लो
 के ते सर्वसंपन्निलया भवन्ति ॥ श्रियां न तायां भयि किं पुनर्हि विचार्य भैष्मी प्रणनाम विप्रम् ॥२०॥ कृ
 ष्णप्रदाया न्यमपश्यतीष्टं पुनः पुनः सानमनं चकार ॥ अष्टश्रुदं कं समवाप्य विप्रो नुमोद्य भैष्मी प्रज
 गाम गेहम् ॥२१॥ श्रीरुक्मिणी कृष्णपदारविन्दनिधाय चेतः सरसि द्विजाग्र्यः ॥ सर्वार्थपूरं सुखरूपमोको
 निजं ययौ मोदभरणयुक्तः ॥२२॥ श्रीद्वारकेशप्रिययावलोकनात्कृतं रमाक्रीडमतीव सुन्दरम् ॥ प्रवाल
 वेडूर्यसुरक्तमौक्तिकादिभिः समस्तैर्मणिभिर्विभूषितम् ॥२३॥ सुवर्णमाणिक्यवसुंधरां हरिद्वैद
 र्यचामीकरकुप्रमद्भुतम् ॥ विभूतिभिः शोवधिभिर्विराजितं तिरस्कृताशेषमुरालयं श्रिया ॥२४॥ क
 त्यद्रुमारा मपीरं कृतं घनाध्यक्षार्थयुक्तं बहुगो गणैर्युतम् ॥२५॥ विलोक्य विप्रो निजमन्दिरं तल्लक्ष्या
 लयं दिव्यवधूनराङ्गम् ॥ विदर्भराजेंद्रसुतानुकंया विलोकनो देवमहर्द्धियुक्तम् ॥२६॥ मत्वा विदर्भ
 शमुतानुकंयां तदैकचित्तं समपूजयत् सः ॥ श्रीरुक्मिणी कृष्णपदारविन्दैः संस्थाप्य चित्ते परमादेर

॥१२॥ विदर्भजायोपरमः प्रमोदतः प्रफुल्लहनेत्रमुखाब्जैजाभवेत् ॥ प्राणेश्वरस्यागमनं निशम्य
तत्समागतं प्राणमिवैद्रिपंगारवम् ॥१२॥ समुत्सुककृष्णमुखामृतांशोर्विलोकनाथसखिभिः स्व
स्यैधम् ॥ समारुह्योदसमुद्रमग्राविस्त्रयलज्जांसकलांजनस्य ॥१२॥ तदैव तस्याः परमप्रमोदा
च्छावभूवर्दलितां प्रकोष्ठे ॥ मुक्ताफलं प्राणगतं ससारस्तनांशुकं मग्नमभूच्चक्षुषम् ॥१३॥ सेवीद्रि
याणि क्षणतां ययुस्तदा विलोयन्त्याः सखिभिः समंपतिम् ॥ सञ्चित्स्वांगं वसुदेवनन्दनं पुत्र्याः वि
दर्भमिधिपतेः प्रमोदतः ॥१३॥ ददर्श कृष्णं विनतासुतध्वजे रथे स्थितं नीरदनीलविग्रहम् ॥ सौदामिनीवस्त्र
युगावृतं स्मरविमोहनं भूषणभूषणगकम् ॥१३॥ सद्रत्नरुक्ममुकुटंगलशोभिरत्नं सत्कर्णविक्रान्तसुनील
कचावल्लीभिः ॥ भ्राजत्कपोलरुचिरं जलजायताक्षं कुन्दाग्रदन्तमरुणाधरमुन्नसेव ॥१३॥ कांच्यंगुलीय
कं भूषणनूपुराढ्यं केयूरभूषितभुजं वनमालयाढ्यम् ॥ उनाजानुबाहुमरिशंखगदाज्वहस्तं लोकैकसुंदर
मनंगमनोजदाङ्ग ॥ शराद्दृश्यं यदुदेववृत्तं निजेशं सारुक्मिणीपरममोदयुतासखिभिः ॥ संप्रोच्यमान
मभितामिनवयथदुःप्रासादमृगमधिरुठतरोत्सवाढ्या ॥१४॥ कृष्णं निजेशमवलोक्य निधाय चित्ते दृ
ग्द्वारतश्च परिरप्यमुमवशाचम् ॥ नैवाविदर्भजतनुं स्वजनं प्रमोदमग्राविदर्भतनयालिखितचकुब्जै

॥३६॥ तद्वर्णनानन्दमुनिर्वृत्तायास्तवज्जलाक्षीपुलकावृतांगका ॥ वभूव प्रेमाकुस्त्रिताविदर्भजास्व
 लद्वचासौधगतालिमातृभिः ॥३७॥ ताः प्रत्ययनन्दन्वसुदेवनन्दनागमोत्सवेभीष्मकजालिमातरः ॥
 दुःस्वकुलारतापेयुतायथाजलवाहागमेकेकिगणाद्विष्टगगाः ॥ यथागतंचित्तमवाप्यरंकः सप्रागतंप्रा
 णमिवद्रियच ॥ त्रिदिवसिंधुपरिशुष्कधान्यक्षेत्रं यथावारिपयोददत्तम् ॥३८॥ जन्मातुरोन्नंसमप्रीष्टि
 तं यथादवकुलेभाद्युनर्दांगभीरकाम् ॥ रागीसुधांभृत्युजरागदापहांसंप्राप्ययद्वत्सुखितोभवेज्जनः ॥३९॥
 तस्मात्सुहृन्नाधिकप्रापमादंसारुक्मिणीकृष्णमुखारविन्दम् ॥ विलोक्यदूरात्स्वसखीजनन्यादिभिर्युता
 सौधगतातदावे ॥४०॥ निमेषहीनैर्नयनालिभिर्नरंकृष्णास्यकंजामृतसीधुमादरात् ॥ पिवंत्यपीष्टं नव
 तृप्तिमापयौ विधुंचकरीवमुदाकुलासती ॥४१॥ ता माहमाताशृणुपुत्रितेद्यपूर्णाप्रतिज्ञात्वमातो नयमे
 ॥ क्षमस्वनीराजनतां व्रजेहंस्वातुलकृष्णपदाज्वचित् ॥४२॥ जातासुतत्वं बहुभ्राभ्यतो नः पुतंकुलत्वं ज्ज
 नितोयताद्य ॥ शशेषब्रह्मंदसुरादिभिर्वेद्येयाद्यिमीशं ह्यवलाकयम् ॥४३॥ सुतेविकापूजनसुखलेनयाद्य
 यकृष्णं निजनाथदेवम् ॥ श्रीद्वारिकेशं यदुनन्दनं त्वं मम ज्ञया विष्णुपदीनसिंधुं ॥४४॥ इति श्री द्वाविडकाव्यजी
 मट्टात्मजबालमुकुन्दप्रहृविरचितेरुक्मिणीमंगलाख्यकाव्यपंचदशः सर्गः ॥१५॥ श्रुत्वामृदंगपटकानवकां
 स्य शशवेष्वादि रावमधिकं यदुपस्य दूरात् ॥ कोयं स्वेनेन भयमावितरन्नुपेत इत्याकुलाश्च खरान्

जुजुयुक्षितीनाः॥१॥तंद्वारिकापतिमुपागतात्मचोरःश्रुत्ववतनृपतयोमगधेशकाद्याः॥भीतास्तंदवरा
साययुरात्ममित्रंतंरुक्मिणांविहगमिवाहगणाःखगेशात्॥२॥तेरुक्मिणंजगदुरानतमोलयोभूपात्समहाभ
ययुतानृपतमृणुत्वमृगतोवैरिणोयदुपतिबलरामकृष्णोसैन्यैःसमक्षुपगतोहरणायमेष्याः॥३॥य
स्माद्विदग्धतेनयाकंपीडननोविघ्नंभवेत्कुरुतथामतिमन्दपेन्द्र॥अस्मन्मतेतुरिपुणामृधमेवकार्यमादोत
तोस्तुकरपीडनमत्रमित्र॥४॥नोनेत्कारिष्यतिमृधंप्रथमतस्तत्स्वंजानीहेभीष्मकंसुतांहीरिणाहतांवै॥दुर्गा
लयनृतमिवेन्द्रगेहपतत्रिराजेनचात्मबलिक्दुरिणानृपेन्द्र॥५॥श्रुत्वावचस्तानवदक्षितीश्वरायस्वमा
विवाहःश्रुत्वास्तमदृहेगतदुत्सवप्रेक्षणसूतुकोवलेःसमागतोरामहरीयदूतमौ॥६॥तस्मान्तयोःशा
नृधयाविराधायोग्यानचादुष्टवयास्मदोक्तः॥उपेतयोरत्रकराम्युपेक्षांसुखपूसैन्येनमहाबलेशः॥७॥
एवब्रुवन्तंक्षितियपुरुक्मिणांसंभीष्मकोनोतियुतंवक्ताब्रवीत्॥संसांत्वयन्नादरतोमहामतिःसत्पुरुषाणां
निकटसुधासमम्॥८॥गृहागतस्यातिरियोरुपक्षायोग्यनतस्मादहमतयोःध॥पूजांकरिष्यामिससैन्येयास्या
द्विघ्नचयस्मादुहित्विवाहगइत्थंबदित्वानृपतिस्तुरुक्मिणंगेहादुपादायबराचितानिबगद्रव्याणिदिव्यानि
विदग्धमृपतिःसुनृयघाषःसमगाद्यदूतमौ॥९॥वातंमदीयांतनयांहिरुक्मिणीमुद्राहुमेवात्रसमागतोह
रिः॥विभूषितोरामपुरवयदूतमैःसमन्वितोनेकमहोत्सवान्वितः॥१०॥मदीयपुत्र्यांस्वभिवांछितोबरादेव

पि०॥ पूर्वतः वचरितः॥ विप्रतिभिः शयि शिवाज नारदादिभिः सन्नाम्नैः तमः॥ १२॥ तस्माद्दहत्त्वघयद्वे
 मं हीरकृष्णं सरां विधिना ससैन्यकम्॥ स पूजयिष्यामि वरोचितं बन्धुपुत्रं विचार्यति मूहामतिनृपः॥ १३॥
 ॥ ३॥ ह्यसर्वन्सुहृदः सहोदरान् द्विजोत्तमानां लपुराघसः सः॥ उवाच सर्वन्हीरिरामयोः पुरायाती शुयूयं सुसमये
 नायवे॥ ॥ ३॥ आशयसर्वालरत्नसंचणान्यां सांसिदिवानि बुधोत्तमैवृतः॥ समागमिष्यामि तयार्थं लेखायाः सं
 पूजनो योगो वरोचितेन॥ १४॥ पात्यौ च सुत्वा दुहितुर्विहो हक्षणा सुको कुंडितया ज्यगातौ॥ समर्हणौ स्तूय
 र्चने विप्रमुभादौ रैः केतुपता किमिच्छा॥ १५॥ युक्ता प्रफुल्लास्य हृदं बुजो खिलैः सहोदरैः कृष्णपदाब्जमानसैः॥ न
 नाम कृष्णस्थपवारविंदकं मूर्द्धा विदर्भाधिपतिः समीक्षकः॥ १६॥ वासांसिदिव्यामि विभूषणानिरत्नानिरुक्मानिरथा
 श्रमगन्तः॥ मेहात्तमानस्तन्मधुपर्कमग्रे निवेदयित्वा र्चयदादरात्तौ॥ १७॥ निवेशानं श्रीमंदथोपकल्पससैन्ययोः सा
 वायथावत्॥ जातिथ्यमग्रं विदध विदर्भाजस्तुरामाच्युतयोर्मुदावे॥ १८॥ जीमूतश्यामलांगं सरसिजनयनं सूक्ष्म
 नाशं मुभालं विट्वाष्टं शंखकंठं मृदुकचरणदीर्घकण्ठं शिवारुम्॥ सुभ्रुकुंदाग्रदन्तं विमलविधुमुखं श्रेष्ठजानू
 रसं प्राघृष्टिकृष्णसंघित्सुखांगं मदनमदहरं भूषणभूषणवे॥ विद्युद्गतादघानं मणिमयमुकुटं मूर्द्धिकैठवरत्नं
 सन्मालां वोजयतीं मलयजतिलकं मालादेशं सुपीतम्॥ नाभोः कयूरमध्यामणिमयकटकेनूपुरमेखलांचकया
 हस्तविचित्रं सुकनकवलयं कृष्णमैत्राक्षितीशः॥ २१॥ दृष्ट्वा लोकैकनाथं त्रिभुवनसुषमैकालयं वेदमौलिरत्नेनी

राजितांघ्रिंशिवविधिसनकायैः सुरैर्ध्वयिमीशम् ॥ सच्चिन्मोदैकमूर्त्तियदुकूलजलधौ राजमानं सरामं कृष्णं
सीत्समर्थो पुनरपि नृपतिर्वीक्षितुं वक्तुमेव ॥ २२ ॥ आन्दाब्धौ विहीनो भवदतिपुलकांगो मुदा शृणिमुचनश्रीकृ
ष्णां भोजपादं परमसुखनिधिं चेतसा लब्धपट्टम् ॥ प्रमत्तापूणे निशेषाद्यमरवरनुतं ध्वयमिष्टप्रदो हम् ॥ संसारं
जनानां परिभवन्तमसां नाशकेन शरण्यम् ॥ २३ ॥ रुक्मिण्याः स्वीयपुञ्ज्या सकलगुणगणैस्तुल्यमानन्दमूर्तिमेन
कृष्णपतिं सत्रिभुवनसुषमां तां च तनैव तुल्याम् ॥ सैवाहर्त्यस्य भार्या भवितुममरजनैव कथो भ्या कदाचित्
तस्याः कान्तोपी कृष्णो हीति पुनरमरोपी भिन्नकश्चेति सत्त्वा ॥ २४ ॥ लोकेशः श्रीपतिर्भवितव्यमिति निर्दानविप्रा
र्चनायस्तु श्रुत्वा तनकृष्णस्त्रिभुवनसुषमोयं तु गृह्णातु पाणिम् ॥ रुक्मिण्याः मत्सुताया न हि पुनरपरः श्वायथा
शक्रभागं ध्यायन्नेवं विदभीधिपतिगमत्स्वालये मानसे स्वे ॥ २५ ॥ आज्ञाय कृष्णं समुयागतं वरं विदर्भदेवा स्थज
नाः समस्ततः ॥ आगत्येनेत्रांजलिभिः पपुर्भरितदास्यपामृतसीधुमादरात् ॥ २६ ॥ निमेषसूत्यैर्नयनास्त्रिभि
स्तैकृष्णास्यपामृतमापि वन्तः ॥ न तृप्तिमीयुर्न च गेहकृत्यं स्मरे सुरानन्दसमुद्रलीनाः ॥ २७ ॥ ऋगायथाकृत्य
रुद्रप्रकुलं संप्राप्य नैवान्यमहीरुरुचैर्भईयुस्तथा कृष्णमुखा ज्वरविन्दसमेत्य नैवान्यमभिष्टमापुः ॥ २८ ॥ पी
त्वाक्षिप्रेर्गैर्वदनारविन्दो यूपसीधुमुवतु कस्यम् ॥ व्यतर्कयन्स्तं बहुधा मनाथं विदर्भराजद्रुपुरौ कसस्तो
२९ ॥ किनो भाग्यसुरदमाद्यकुसुमप्रागग्रमेवास्ति किं संसाराधतमो रिपुः सुममो कुरः किं वपुः ॥ सर्वेश्वरः

तिपादकापनिषदाप्रामाण्यभूतं च किं पूर्णानन्दसमुद्रजन्मवसुधा किं जन्मसाफल्यभूः ॥ ३० ॥ किं कामो गयुत
 ष्ट किं मेषसुपमा शिष्टः किं मष्णां फलं किं देवद्विजयनुधर्मजलधराह्लाददश्चन्द्रमाः ॥ आत्मा किं निखित्वात्मनां
 प्रकटतां ज्योतिर्भाग्यन किं भूभारासुरराजकाननदवः किनः प्रमोदप्रदः ॥ ३१ ॥ कामोसौ यदि किं न देहविकलश्च
 न्देयदामो न किं सूर्ययं यदि किं भूतीव्रकिरणो बहिर्यदातापकृत् ॥ किनासीद्धनवारिदश्चपलयायुक्तिजडावसो
 स्ति वेज्ञातं द्वाखतीपतिर्हि सुपमा शिष्णाय दूतां पतिः ॥ ३२ ॥ अस्त्येव भार्या भवितुं विदर्भराजेन्द्रजैवार्हतिना परास्त्री ॥ भर्ता
 यमेव चित्तवतस्या एवैति सर्वजगदुस्तदानोम ॥ ३३ ॥ यत्किं निदस्मत्सुकृतं तु तेन चतुष्टस्त्रिलोकैः शपतिः परापरः
 ॥ सोऽघानुगृह्णति याचवाधिपो गृह्णत्ययं श्रीभक्तनन्दिनीकरम् ॥ ३४ ॥ एवं वदति स्म पुरोक्तसस्ते निधाय कृष्णन्दु
 मुं वारविन्दो दृशाशयालिं प्रियतानुबद्धा विस्मृत्य कृत्यं परिपूर्णकामाः ॥ ३५ ॥ राज्ञी सकन्या ससखी सौम्यजालंगतकृ
 ष्णामुखा ज्वभारत ॥ पयो सुनेत्रां जलिभिर्निर्मेषहीने हृदालिङ्ग्य तदोघ्रिपद्मम् ॥ प्रमत्ता कुलानन्दसमुद्रमग्नकृष्णं
 हृदालिङ्ग्य सुतां भजाम्यहम् ॥ उवाच राज्ञी स्वलिताक्षरालिदेवर्षिणाय दुस्वनं पुरोक्तम् ॥ ३६ ॥ तदेव प्रत्यं हि भ
 विष्यति ध्रुवं न चान्यथा क्वापि कथंचिदालिके ॥ श्रीद्वारिकायास्यति मत्सुता हता कृष्णेन कान्तेन हिमाद्रिजागृ
 हे ॥ ३७ ॥ पुत्रोऽसमं कुलरूपशीलतः कृष्णेन कृष्णापि समो न याततः ॥ एतो हरत्वं द्विसुता गृहे वलातनगेश्वभ्रा
 वित्तरन्यरां मुवम् ॥ ३८ ॥ धन्या जनाश्चाखतीनिवासिनश्च पश्यंति ये नित्यं भिन्ने रमापतिम् ॥ कृष्णं समस्ताम

रसेन्यवारिजपादोगुलीचंद्रनखप्रभंपरम् ॥ ४० ॥ धन्यासुतेयंममरुक्मिणीभूवंसर्वात्मनाया निरतायदत्तम्
 ॥ कृष्णसदानन्दतनोसुरवार्णवैशिवेवंशमौपुरुषेचक्राक्तिवत् ॥ ४१ ॥ इतिकवाणातुविदर्शराजपत्नीसमाहं
 ग्यहृदाहरेःयदम् ॥ सुतोमुजाभ्यांवदनाज्वमीक्षणेर्विलोकयेतिमुदिताश्रवजुलैः ॥ ४२ ॥ नवदसारामनमिमंतथा
 मुलोकंमहानन्दसमुद्रमग्न ॥ द्रवहृदाकरकिताश्रवद्वाःस्वलद्व्याःकृष्णमुखेन्दुदर्शनात् ॥ ४३ ॥ इतिश्रीमद्राविउ
 कान्हजीमदात्मजबालमुकुंदभट्टविरचितरुक्मिणीमंगलाख्यकाव्येऽडाःसर्गः ॥ १६ ॥ कृष्णस्यपद्मायुतिले
 नचितालितसुधांदृक्पकैपिवंतीम् ॥ मृगीमीवावाकृकरावरुक्मिसौधंगतामंगणगोजगाद् ॥ १ ॥ मातःस्वस
 रगिरिजार्चनायसंप्रषयाद्यैवसमंसखिभिः ॥ विवाहवेलोपगतोपदिष्टाविद्वद्भिरस्याःसुरवदासमतात् ॥ २ ॥
 ॥ संपूज्यइत्वाविधिवद्विमाद्रिजांसर्वार्थसौभाग्यकरीयदास्वसा ॥ सुखंप्रयातात्रभवेतदारिविलंबिवाहकर्म
 प्रसरद्विधानतः ॥ ३ ॥ तमाहमाताद्रिसुतासमर्चनोत्सुकास्थितातेभगिनीतुरुक्मिणीउपस्कृतादिव्यभूषणां
 श्रुकेःपुरैवचास्माभिरहोत्सुकितः ॥ ४ ॥ श्रुत्वैवमातुर्वचनंतरान्वितारुक्म्यागतःस्वायसभांवत्साधिपतिम् ॥
 उवाचसंबन्धसमर्थबाहिनीभागछशीघ्रंत्ववनायमच्युतः ॥ ५ ॥ सद्वरीकेशसहजायथादृशपश्यन्नया
 न्तीं गिरिजार्चनायसा ॥ सरस्वतीयात्रतथासमंवलैर्भविद्रिख्वासधेरैरनिद्रितैः ॥ ६ ॥ तैरुक्मिणं प्राहजरासु
 तस्तदासेवाधयन्सात्वेद्युतःसपांड्रकः ॥ गेहाद्वहिर्नैवसेमतुरुक्मिणीस्थितेयदनामधियेवलानुजे ॥ ७ ॥ विह

गतिं नित्यं भवेत्ता भवेत्कृष्णो न ता क्ष्येण सुधा मिवाद्य ॥ तस्माद्देहं शंभु शिवार्चनं साकरोतु कन्या सुखतो यथाव
 त् ॥ ६ ॥ माया विना माहक भ्रातृ मायया मायाधिपोगोपवरो न टाकृतिः ॥ स्त्री लंपटश्चौर शिरवामणि र्यदूतमः सरा
 मारिवरासि कुंडिने ॥ ६ ॥ तस्मिन्स्थिते तद्गिनी सुलोचना सौंदर्य सिंधु ठक मलाच बहिर्गता ध्रुव भवेत्तु यमत्र रुक्मि
 नू ॥ १० ॥ श्रुत्वा जरा संघवच महाबली रुक्मी जगाद खकुलस्थ पद्धतिम् ॥ विना द्विजा पूजनतः करग्रहे कन्या भवेदुःखवती
 स्वर्वाधिव ॥ ११ ॥ दुर्गा र्विना दाशु सुता न्विता धना न्विता सुभा ग्या मुदिता भवेत्सदा ॥ पितुः कुलस्यापि स मृद्विता तथा श्रुतः
 कुलस्यामनि सौख्यताधिकम् ॥ १२ ॥ तस्मादवश्यं हि मजार्चनायया स्यत्यनीकैस्तु सुरक्षिता सा ॥ समर्थ बौद्धे बिलवी
 र्ययुक्तैः सुशिक्षितैर्वरितैर्निजैर्हि ॥ १३ ॥ तां रुक्मिणीं मद्रि सुतार्चनाययान्ती मरुच्चापियथा स्पृशन् ॥ तथा कु
 रुध्वं सकलास्तु विज्ञाः समद्यतास्त्राः खचलैर्वलेषां ॥ १४ ॥ प्रो प्रागधेना त्वमपि खसैन्यै रक्षानुजां मे सह्यो
 द्भकेनः ॥ सका वीराजोपि विदूरथश्च स दन्तवक्रो महिजः सशाल्वः ॥ सर्व भवन्तोति वलाः समेता द्रक्षध्वमा
 रास्त्वयं वनाय ॥ अतं द्विताराम सहाय कृष्ण संतो र्यथा कीर्ति मिद्यान्नराः कौ ॥ १५ ॥ पिताग्रजाश्चपिवयं
 गृहयति क्षमवद्धाः कुलरीति दाप्ता ॥ समुत्सहनैव हिमाद्रि जोकः गौय्या समंगन्तु मतो भवन्तः ॥ यथानय
 त्र्यद्वसुदेवनं दनो क्ष्णारुक्मिणीमेव मनिः द्विताः नृपाः ॥ सर्व भवन्तावततां तथा खिलैः सन्यै रूपताः गृहता
 द्विजा गृहम् ॥ १७ ॥ संतिष्ठता ध्वन्युभये तु पार्श्वे मध्ये गमस्यैक पदी कुरुध्वम् ॥ एवं ससं प्रोच्य नृपान्संसेय

कान्पुनर्जगाम स्वर्गहं विदर्भजः॥१८॥ संप्रेषया घांव शिवार्चनाया लं कृत्य घात्र्यालिगणैश्च रुक्मिणीम्॥
 मत्सैन्यपालानि खिलाश्च भूभृतः समागतो गोलुमले सहोदरं॥१९॥ रुक्मिणीं प्रकण्ठ्य विदर्भराज्ञी सुवि-
 लासी हसकला लिप्ति॥ विचार्य चित्ते दुहितुर्हियात्रां श्रीद्वारिकायां मतिहादमग्रा॥२०॥ जैवार्चनस्यैव प्रिषे-
 णा गंतुं कृष्णन सार्द्धं न गरीत दीयाम्॥ समुत्सुकां वीक्ष्य सुतां भुजाभ्यामालिङ्ग्य राज्ञी मुमुक्षुधराम्॥
 २१॥ आसिंचती स्नेहजलनतच्छिखां मुहुर्गृणं त्यं वसुते ममानयम्॥ क्षमस्व यस्मान्न मया त्वदीयकं कृत्यं कृ-
 तं दीनतरा ततोऽस्य हम्॥ एवं रुदन्ती विकला वियोगतः दुःखार्तदेहेन्द्रियहृद्भुजांतरे॥ आलिङ्ग्य गाढं नयना-
 शुधारायास्तं न्येन चासिंच्य जगाद सा सुताम्॥२२॥ त्वामव्यान्तहरेः स्वभृत्यभयहा मागे सिद्धारिहात्रां तादि-
 ग्विदिष्टं संतुभगवान् शंभुश्च शिवश्च भाननः॥ ब्रह्माशक्ति धरश्च सर्वरचरास्ते सानुकूलाः सुतगच्छं त्यागि-
 रजा गृहाप्रियतमं कृष्णं ह्यिति आह सा॥२३॥ भद्रो देवैस्तामभिसिंच्य माता शुपूर्णं तत्रापरिरभ्य पुत्री-
 म्॥ पुनः पुनः प्रेमजवाकुलाक्षीं समादिश तां गिरिजार्चनार्थम्॥२४॥ सुपत्सल गौरिव सा विवत्सा सीद्वि-
 द्बलां वा दुहितुर्वियोगे॥ रुदोदसा लिः कुररीव दीर्घखरेण चालिङ्ग्य सुतां भुजाभ्याम्॥२५॥ प्रसूतमालिङ्ग्य
 निजाः सखीस्तथा तातं निजप्रेमसमापूतान द्विजाद्॥ अतः पुरी द्वीरवरैः सुरक्षिता कृष्णं जगामाद्रितां
 र्चनं छलात्॥२६॥ इति श्रीमद्राविडकाल्हजीभट्टात्मजबालमुकुन्दभट्टविरचितेरुक्मिणीमंगलाख्ये काव्ये सप्त

दशः सर्गः ॥ १० ॥ कृष्णापि सर्वैर्यदुभिः सरामैव तः समुस्यायविदर्शगोहात् ॥ जगाम तादृश्यध्वजचक्रिसेर्योहि
 माद्रिकन्योपवनपुरस्तात् ॥ १ ॥ हर्तुविदर्शशुतां स्त्रियं स्वां जालं यथावायुसरवस्तु लेभ्यः ॥ तस्योपतीक्षर
 सरणोद्धारण्यः संशोभयन्मडलमिद्वत्सः ॥ २ ॥ ततो गृहाद्विष्मकराजकन्यासमाययौ श्रीरिव प्रस्रं डात् ॥ गु
 णान्दपैः कृष्णपदारविन्दं सेचितं यती परमप्रमोदात् ॥ ३ ॥ द्रष्टुं देव्याः शिवायाश्चरणजलरुहं निर्ययौ पप्रपद्मा
 चित्तसंचिन्तयंती यदुपतिचरणाञ्जयतीतिर्यसासुः ॥ सार्द्धं घ्रात्रालिभिः सानिखिलनृपतिमीरक्षितेष्व
 सहस्रैः शूरैः सज्जैः संसत्यैरमृतवदमैरिन्द्रेणैव समन्तात् ॥ ४ ॥ भरीमृदंगानकशंखदुंदुभिवंशादयो नेदुर
 तीबह्विप्रियम् ॥ नानोपहारेणिकोत्तमाययुः सहस्रशोभैवररुक्मभूषिताः ॥ ५ ॥ सृगंधवस्त्राभरणैः स
 लेकृती विप्रोगनाजमुमनूत्सवेवधुम् ॥ गायन्त्युच्चैः शिवमंबिका गजानेनैव युक्तोपरमोत्सवादिताः ॥
 ६ ॥ सूतास्तथामागधवंदिना ययुरावृत्य गौरीं गिरिजालये मुदा ॥ गौरी शिवौ कामवेश्वरौ सदा कृष्णज्व
 पादानुरतौ मेहश्चरौ ॥ ७ ॥ स्तुवंत इष्टार्थदपादपंकजौ दयार्णवौ शक्तिविभूशुरोत्तमौ ॥ विघ्नेश्वरौ विश्वविद्या
 नकारणौ कैलासधिष्णो जगतस्तुखप्रदौ ॥ ८ ॥ सद्गंधव्यात्यां शुकरलविभूषणा विनिसुमादकानि ॥ जा
 दायसर्वाण्युपहारकानि देवैर्ययुर्भीष्मकजामनुद्राक् ॥ ९ ॥ गंगासायदेव्याः सदनंतुरुक्मिणीधौतांश्चिह्न
 स्ताज्वलतापस्पृशवा ॥ शान्ताशुचिः संप्रविवेशांतिकं कृष्णांश्चिपमंहदिचितं यत्पनु ॥ १० ॥ वृद्धाविधि

ज्ञाद्विजवर्ययोषितस्तावदयांचकुरुमांभवाब्जिताम् ॥ प्रणम्यमूर्ध्नि चर्यपुत्रिमंगलांदापत्यदंमिष्ट्वप्र
दांमुदां ॥ १० ॥ विप्रोगतानां वचनं निशम्य साननाममूर्ध्नि गिरिजां विदर्भजा ॥ अमीक्षणमंवे शिवकुंजरान्
नयुतां नमस्यो हृदयोक्तिविग्रहेः ॥ ११ ॥ भूयात्पतिमभिगवान् यदूतमोतुमोदतांतद्भवती भवाब्जिता ॥
सचापकाव्यः स्वरतिः परात्परां नमोदतां त्वकृपया खिलप्रसा ॥ एतेन मंत्रेण विदर्भनन्दिनी समर्चयत्प्र
मभरणचतसा ॥ दुर्गा शिवभाननसंयुतां महामायां समस्तार्थकरीं हरिप्रिया ॥ १२ ॥ जद्भिः सुगधाक्षतधूप
वाससासृग्मां त्य भूषाभिरभीष्टवस्तुभिः ॥ नानोपहारैर्वस्त्रिभिः प्रदीपकराजीभिरानर्चयत्पृथक्पृथक्पुष्पा
॥ १३ ॥ गौरीप्रहस्याहविदर्भनन्दिनीं किडंबुवतीं भवलात्वमात्मनः ॥ सच्चित्तनुं कृष्णरमां निजे श्वरी स
न्मानयन्ती परमात्सवाब्जिता ॥ १४ ॥ विदर्भराजेन्द्रसुते पुजालये परेश्वरित्वे जहिशाकमात्मनः ॥ अथ
वकृष्णेन परात्परेण ते प्रियेण संगो ध्वनिसेभविष्यती ॥ १५ ॥ कृष्णा खिले शोद्यसमास्थिता येन त्वांसं
प्रतीक्षन्त्यदुसैन्यसंयुतः ॥ गच्छाशुनायेन हृदायेदाः पुरीं ज्योत्स्नेवचेन्द्रेण ततानिशात्यये ॥ १६ ॥ श्रुत्वे
तिवाक्यं मुदिता ह्रास्यिवां प्रणम्य मूर्ध्नि सती द्विजांगनाः ॥ फलक्षुगंधैर्लवणैरपूपकैस्तो वृत्तक
भरणैः समर्चयत् ॥ १७ ॥ तस्यै स्थिरयस्ताः प्रददुः प्रसादं तथा शिषः सैजुजुयुः प्रमोदात् ॥ ताभ्यो नमस्कृ
त्प्रायेदं ज्ञातज्जगद्ग्राहगंतुं च समुत्सुका भूत ॥ १८ ॥ त्यक्त्वाथ मौनव्रतमं विकालया द्विनिर्जगामात्मसखी

कज्जदा। रितो गुली योय विभूषितेन साप्रगृह्य हस्तेन हरीषसा जुवया ॥१८॥ विभ्राजच्च चलांगी कमलम्
 दुतुं दिव्य चित्रां वरां त्राप्यामाता देवमायामिव सुषुपमया मोहिनीं जित्वराणाम् ॥ सराज लुके उल्ला लंकृतवि
 धुवदनं कुतलां किताक्षिमीनां राजनेतं वापितमणिरशनां सुस्मितामुच्चनाशाम् ॥२०॥ सद्दिधा द्याधराभा
 रुणसुरदत्ततिष्ठं जदग्रस्तनीं स सिंजन्मं जीरशोभायुतपदजलजेनाचलं तिष्ठने हि ॥ मगैद्वैष्ट्वधीरामुमुहुर
 तितरांत कृतानंगवे व्याक्रांताभूपा विचिता सारव इव जडाः कीर्तिमन्त सैन्याः ॥२१॥ सर्वसि व्रीडहासे क्षणहत
 हृतयोः राजहंस्तयतीतां दृष्ट्वापे तु विमृष्टा गजरथहयगाभूतलसूदितारुः ॥ रंजास्तीव्रानिला तां इव निजपव
 यद्वारिकेशाय शोभां दिव्यां स्या मर्षयन्ती कलगमने मिषेणा ज्वजां रुक्मिणीं वै ॥२२॥ तल्लावण्यविमोहनस्त्र
 मयित्वा तां नृयान्वाहनाद्भूमौ संपतिता तस्मिन् राजगरसंग्रस्तान् गतारुः ॥ दृष्ट्वा चुर्यदुनाथो हृदवतीं स
 स्त्राविदर्भात्मजां पश्येता सखि दंतघक्रमगधेशादेन्गतासूत्रिव ॥२३॥ गवै सैन्ययुताः स्वकीर्तिविदितास्त
 यमत्रागतामूढावाहनतः क्षितौ निपतितास्ते पांगवाणादिताः ॥ त्यक्ताश्चाः विकलं दिव्या सुकृतिवत्युन्यक्षयस
 र्गितक्ष्णं यप्रपाद्य निजप्रियं यदुपति कृष्णं रथसंस्थितम् ॥२४॥ त्रेलोक्यद्युतिमं दिरेन वधन श्यामंतडिद्रा
 संसंसत्कजङ्कदलोचनं मणिगलं ध्याजानुवाहंसतिम् ॥ सन्नासं बलकावलीवत्त मुखजं ताक्ष्यकितौ रथ
 सराजन्तमसुप्रियं ब्रजशुभे वेदभिदृष्ट्वा सुखात् ॥२५॥ श्रुत्वा वाक्यमतीव रम्यममृतप्रख्यं सखीनां महान

नंदप्राप्यविदर्भराजदुहितामुद्धप्रणम्याहताः॥युष्माकंनयनाध्वगोममपतिर्जतिःकुचोस्तेहीरममिधै
वहरत्वहोयदुपतिरिवात्मोमिवानीरयात्॥२६॥गत्वाकुंडिनमाप्नुयुयमभ्यामभ्रातरंभीष्मकंतातेब्रूतनि
जप्रियणरभसाकृष्णो नभेष्मीहता॥याताद्वारवतीपुरीनिजजनान्युद्धादराद्येमतःस्मृत्यात्वांपितरंच
रुक्मिणवदनंश्यामविधायेतिवै॥२७॥मंदमन्दतदासाचलजलजपदौचालयंत्यात्मभर्तुःकृष्णस्यानन्द
मूर्त्तःपरमभगवतःप्राप्तिमेवेषमाणाः॥केशानुत्सार्यवामैरुणकररुहेरैक्षतापोगततान्भूयान्प्राप्य
पासातदिनिजहरणायोद्यतंकृष्णमैक्षत्॥२८॥दृष्ट्वानन्दघनंनिजप्रियतमंकृष्णंयदूनांपतिंवैगातंप्र
ययौसखीगणमलंत्यत्काततोरुक्मिणी॥गंगावज्जघिंसमुद्रतनयाविष्णुंयथापुरुषंशक्तिःप्राणमिव
द्वियंगिरिसुताशंभुंयथाभोरसः॥२९॥वैदर्भीकिमलांमुरःकृतग्रहांस्वस्यंदनारोहणमिच्छतीसजहारया
दवपतिःकृष्णद्विषामीक्षताम्॥वर्षत्सूदुवतोमरपुकुसुमंबाद्यानिवाद्यत्सुचकुर्वाणेषुनमोजयेतिवचनं
ताक्ष्येसिधावहप्रियाम्॥३०॥दिव्येताक्ष्यविभूषितहयवैर्युक्तेसमीराशुगेःपत्रांचक्रिणिरुक्मिणीनिज
रतांमोराप्यकृष्णविभुः॥भूपान्स्तान्यरिभूपेकरवगणान्सिंहायथाभागहृद्राभाद्यैर्यदुभिर्ययोसुशनेकैः
शरवानकाद्यादयन्॥३१॥सरब्धाधात्रिगणाश्चकृष्णवदनांभोजेसुनीलाचकभृंगैश्चसंवृतमविशोक्य
नविदुःस्वात्मनमन्यतदा॥मग्नमोदनिधौततष्टप्रियतमंप्राप्यंविदर्भमिजांज्ञात्वातनहतांभुभोक्ति

मवदन्तुष्टनचित्तनताः॥३३॥ वैदभ्यरिमयायुतंयदुपतिं विभ्राजमानंरथेदृष्टानन्दघनेत्रिलोकसुषमे
 कावासमात्मप्रियम्॥अत्यन्ताभिनवालितांबुदमिवेनस्यंस्थिरैरावतीयुक्तं प्रापुरतीवमोदममहाधात्र्या
 लयोमानेस॥३३॥ विप्राःसाध्विति साध्विति प्रनवनं प्रोचुर्हितांरुक्मिणीं दृष्ट्वानन्दभराकुलाशसुमनसां
 वर्षववर्षुःसुराः॥सूताःमागधवंदिनोजगुरलंश्रीकृष्णयोःसत्कथानेदुःशंस्वमृदंगतूर्यपटहाद्याहस्त्रियं
 तस्मिन्॥३४॥ इतिश्रीमद्राविडकान्हजीमद्वामजवालमुकुन्दमद्विरचितेरुक्मिणीमंगलारख्यकव्येष्टादशः
 सर्गः॥१८॥अथावलाःप्रोचुरगोचरत्वेतदृशंभागंभीष्मकन्ययाहरो॥स्वप्नोपलब्धार्थइवकुलाशयारा
 ज्ञांप्रबोधंरचयन्त्वंआखैः॥१॥प्रोशात्ववार्हद्रथदंक्राविदर्भराजेन्द्रसुताहताहो॥कृष्णनताक्षर्यणसु
 धवयुष्मान्धिग्रक्षकामिनीपतीन्धनुर्धरान्॥२॥तोरुक्मिणींद्वारवतीश्चरेणबलाद्धतांकुंडिनवासिब
 स्ते॥श्रुत्वापरांप्रीतिमवापुरात्महृदिछितांफुल्लहृदाननाब्जाः॥३॥विदर्भराजष्टसमुह्युरोधाःमनेसुसं
 पूर्णमनोरथंस्वम्॥श्रुत्वास्वकीयांतनयांहतांवैकृष्णेनभक्तैश्चितपूरैकण॥४॥नैवस्वामिवभ्रंयशःक्षर्य
 करंतसेहिरमानिनोभूपाःशात्वजरासुतप्रभृतयेयुद्धासखीनोरवैः॥अस्मान्धिग्धिगहोयतःक्षितिभृ
 ताप्राप्तायुधानांयशोगोपैरद्यहृतंमृगैरिवमृगंद्राणांबलिंपश्यताम्॥५॥एवंतेप्रवदन्तएवकृतसेन्ना
 हामहाक्रोधसंविष्टाबाहनमाशुतेन्यतयःस्वंस्वंसशरुद्यतैः॥खैःस्वैद्यैरिवलैर्गजाभ्यरयपत्तीनांष्ट

तत्त्वासकाञ्चाधावन्नखिलेश्वरं यदुपतिवन्ति पतंगायथा ॥६॥ आलोच्यतानापततो हियाद्वान्तिक
धीपास्तस्युरलंतदुन्मुखः ॥ टंकारपित्वा स्वधनं बिंदं शितापुष्पात्समुद्यम्य करीन्द्रगेद्रवत्तरानित्वै ॥ ७ ॥
नारचवर्षाणि ववर्षुर्बगद्विधाश्च दत्तावलपति सैन्यव ॥ तेकोविदानामभिराज्ञिपन्नोऽपृपासुषाचो बुद्ध
त्सहीध्रे ॥ ८ ॥ पत्युर्बलवीक्ष्य पृषत्कधारया छन्नं विदेमेश सुता सुमध्यमा ॥ सत्रीडेभैक्षद्रपविद्धैर्लक्षणातद्वक्त्र
चंद्रं सकलव्यथापहम् ॥ ९ ॥ ग्रहस्यतामाहजनार्दनं प्रियां मां भस्मवामाक्षिवलंतुशात्रवम् ॥ एतद्विनेक्ष्य धु
नैव तावकैर्यदुप्रवीरैस्तृणवद्धताशनैः ॥ १० ॥ तद्वक्त्रमंशुगणस्य वीक्ष्य तेषां मागदो कुरमुखाश्च यादवाः
॥ अमृश्यमाणारथवाजिहस्तिनः पशान्निजं भुवि शिखैर्विधाननैः ॥ ११ ॥ तेषां द्विषां जीवनमाशुगावलाघवः स
मादाय दुराशदास्तदा ॥ अभ्यर्कनागप्रतिमायमाद्रवकु कर्मिणां यादवचायतः श्रुताः ॥ १२ ॥ शिरोसिपेतुर्ग
जिनानुरंगिणां पादातिकानोरथिनांचकोटिशः ॥ सकुंडलोक्षीषकिरीटवन्ति तैर्यदुप्रमुक्तैरिषु भिच्छता
निहि ॥ १३ ॥ गजाश्चतयुद्धस्वरश्च पाणयश्च सकार्मुकाः भूमिभृतां पदूरवः ॥ १४ ॥ जंघाभुजावैकरभाश्च ज
नवा बिखंडितापेतुरलंरणांगणे विस्फंडितभूतिपतरिवाधिकं घोरैरिषूणां भयदेमरद्विषाम् ॥ १५ ॥ सं
छिद्यमानरिशरीरपर्वतां दिनेकशस्तदुधिरापगास्तदा ॥ प्रवर्तिताबाहुसरोस्पानरोत्तमांगकूमनिरैकश
शैबलाः ॥ १६ ॥ हत्वाश्चनं क्रूरुतहस्तिमध्यमस्तराः करोर्वलुंजसंकुलाद्विषां ॥ धनुरत्तरंगाः परशस्त्रगुप्त

काश्चमज्जिमाभूषणशर्करायकुलः॥१७॥मन्त्रविनामोदवहाश्चभारभयप्रदारागदिभिर्वै॥
 निघ्निराजोमुशलेषुखड्गैःसुदुर्महान्शत्रुगणसमेतात्॥१८॥अनंतथावंतदनीकनीशतंसमुद्रदु
 र्गक्षितिभारमासुरम्॥वैरीशबाह्विद्वयशाल्वपाद्रुकादीनांप्रणीतंक्षयमाशुयादवैः॥१९॥संशुष्क
 तृण्यामिवदेह्यभूतंसैन्यावलीयादवकोपपावकः॥वरायुधाद्यातशिरवाभिराशुतांमनाशयच्यु
 पतिवीक्षणसुगः॥२०॥सहन्यमानेध्वजनीशनेजरासुतादयस्तेविमुखाययुर्नृपाः॥रामादिभिर्याद
 वयूयपैर्जयात्काशिष्णुभिःकेशरिभिर्गजाद्व॥२१॥कृष्णावितैर्दृष्टिगणैर्महाबलैरैःसमेताज्जयकाशि
 भिर्यैः॥शंखनिकाधारवसंयुतैर्नृपारुपक्षिताजगुरिभैःशिखालवत्॥२२॥चैद्यंसमभ्येत्यगता
 त्सैवतदानष्टावेषुष्कहृदाननांछकुम्भ॥हृतावल्लुत्यवाडुस्वमहादुःखार्णवसंपतितंसमबुवन॥
 ॥२३॥मंत्रोषधीसूक्ष्ममुखंमहोरगंवैद्यनमौलिस्थमण्युतंयथा॥क्रोधान्वितंन्यालगणाःपराजितास्ता
 द्येयिद्विवन्नांशिशुपालमूर्चिरे॥२४॥भोभोनृशर्दूलनृपेन्द्रचेदिपत्वंदौर्मनस्यंत्यजचैतदात्मनः
 ॥राजन्यतादेहिपुनप्रियाप्रियनिष्ठास्वदिष्टस्यवशेषुदृश्यते॥२५॥योषिद्यथादारुमपीहन्त्येतस
 दक्षयानतीर्थतुःक्षितीश्वरः॥एवंजनायंसुखदुःखयोःपराधीनःपरेशस्यवशसमीहिते॥२६॥परा
 जितःसत्पदशमाहवान्सैन्यैस्त्रियोविंशतिभिर्जरासुतः॥कृष्णात्यरंत्वेकसमीकमंतिमैसौरैःसरामा

जितवान्वैलैर्युतः॥२०॥परोजिताभितस्तत्तत्सां द्वारिका सागरमध्यगंगतः॥विहाय दिव्यां मयुरां निजापु
रां सघातमित्रः ससुहृत्संबाधवः॥२१॥शोचाम्बहं नैव तथापि कहिचिन्नवै प्रहृष्यामि जगद्धनिहसा॥विद्राविते
कर्मवशां विचार्य देवयुक्तेन भरताभवत्॥२२॥अद्यापि सर्वक्षितिपाः पराजिताः वीराग्रणीयूथमयूथपाव
यम्॥कृष्णाविते स्वपूर्वैर्हियादवैः कालानुकूलैस्त्रिदशैरिवामुराः॥२३॥आत्मानुसारिण्यधुना ह्यनहसि
जिभ्युर्द्विषानो नियतिः प्रदक्षिणा॥यदा भवेत्तर्हि वयं त्विमान्निपूज्येष्वाग्रवेंदुशुपालमूर्चिरे॥२४॥प्रवाधि
तो मागधनाद्यैकादिभिश्चेदीश्वरोगान्नगरीं निजं ततः॥हतावशेषध्वतनीसमन्वितो विज्ञाय देवं सुखदुः
खदन्तुणाम्॥२५॥हतावशेषाः स्वपुरं ययुर्द्विषानताननाश्रूपतयोस्वसंपुताः॥विरंजितां गाः यदुभिः पराजि
ताः खिन्नास्वसंपृच्छाचरुक्मिणंतदा॥२६॥रुक्मी गृहे स्वां भगिनीं भवप्रिया संपूजनार्थं नगराद्बहिर्गताम्॥सु
संपतीक्षन्नवदह्युराधविवाहवलां विगतां विलोक्य सः॥२७॥कस्मान्न दुर्गाभवनात्समागता स्वसामदीयाक
रपीडनस्य तत्॥वलावितीतान्निहिवे प्रिकारणं दृतागता रतेपिसमागतानवै॥२८॥वामाक्षिवाहमुखाममां
गाः स्फुरन्ति दुःस्वपरिसूचयन्ति॥किं नो हतादारवतीश्वरेण स्वसामदीयाकपटं विधाय॥२९॥मीमांसमानं
जगदुश्चरात्तं मेमांसायित्वा क्षिते पान्त्वप्राययां सारुक्मिणी दारवतीश्वरेण वै हतागता गन्द्रसुता गहादुक्ता
त्॥३०॥प्रबुध्य सर्वक्षितिया नरा सुतश्च तौ दयामोचयितुं चरुक्मिणीं॥चक्रुर्गद्वारवतीश्वरेण त

पराजिताः केशरिणवकुजराः ॥ ३८ ॥ सव्याहतास्तेयदुष्मिर्महामृधेभूयाहताये हरिसन्मुखं गताः ॥ रामादि-
 शिश्वादिपद्मांगधादयः पलायमानाः समोरुपेक्षिताः ॥ ३९ ॥ पराजितारतरुधिरपुतान्हियाननतानास्त्वाननु-
 मंत्र्यभूभृतः ॥ खंखं पुंजगुमुरनीकनीपतिहेतस्त्वदीवोबहुसेनयायुतः ॥ ४० ॥ अन्येनृपाश्चापि पुरं खकं खकं ज-
 गुः समं तात्समे पराजिताः ॥ संभिन्नगजानबहुभीतिसेकुलास्तेभेरमाः सिंहहतावनं यथा ॥ ४१ ॥ तेषां श-
 रापातमुखेयुगांतकृशानुतुल्येपतितानृपाये ॥ नष्टाः क्षणेनैव नृणां यमानास्तान्वीक्ष्य ननुः क्षितिपाः प-
 लायनम् ॥ ४२ ॥ शुलैति रुक्मीनिजदूतवाक्यं पपात मोहेन वसुंधरायाम् ॥ होहेति वाचं प्रवदन् द्विटक्रो-
 धाकुलरक्तेविलोचनसः ॥ ४३ ॥ रुक्मीस्वसूराक्षसपाणिपीडनं मत्वा सहन्यादहं तोहिवच्छासन ॥ अक्षोहि-
 णी संवृत आशुपृष्टतोच्चगाद्धरिं क्रोधपरिप्लुताशयः ॥ ४४ ॥ आरक्तनेत्रोतिरुषोददेर्धृताघरः के सोर्जानुयुगं प्रता-
 डयन् ॥ रुक्मीविचेतां परिमीडयन्मुजं भैष्यां हतायां हरेणाभबद्धतः ॥ ४५ ॥ तं रुक्मिणो द्याहवकाप्रयाबले-
 र्गच्छन्तमिध्वासघरं विदर्भराट् ॥ संसां त्यन्ग्राहप्रगृह्णन्ति भैषज्यवद्वाक्यमरिष्टनाशनम् ॥ ४६ ॥ रुक्मिन्-
 ष्णुत्वं मम वाक्यमह्यहितं प्रवक्ष्यामि तवात्मजालम् ॥ कृष्णेन युद्धं न कुरु स्वकीर्तिक्षितौ समीक्षन् शत्रुमुख-
 द्वाके ॥ ४७ ॥ नारायणत्वं समवेह कृष्णं शेषाजशर्वस्तुतपादपद्मम् ॥ समस्तवेदान्तसमीडिताभेमायापरिचय-
 यमद्वितीयम् ॥ ४८ ॥ अजामरं शेषसमस्तवक्रसमीडिताब्जं निगमस्य योनिम् ॥ विश्वस्य जन्मावननाशह-

बुसच्चिघनानन्दतनुपरेराम् ॥ ५८ ॥ धर्मस्य गोपायसत्त्वांमुदेक्षितेगोरावतायवधेनरक्षसाम् ॥ विशुद्धी
तयिदुवंशवारिधाकृतावतोरवमुदेववेश्मनि ॥ ५९ ॥ कृष्णं विजानीहि परासरं नो भग्येन दृग्गोचरतांगतवै ॥
रामेक्ष्य न तं क्षितिधारिणं त्वं तत्पार्षदानेव यद्वन्महाबलम् ॥ ५१ ॥ कृष्णप्रियां यं पशसे यदाः कुले जानामहा
भागवतोत्तमस्य वै ॥ संपालनार्थं विजधर्मवर्तिनां जानीहि रक्षो नृपनाशनाय तान् ॥ ५२ ॥ स्वीयां रवसारं समवेहि
पद्मजां गृहेन तीर्णाममकीर्तये पराम् ॥ कृष्णप्रियां कृष्णरताम लौकिकी शोषाजशवेन्द्रसुरोत्तमैः स्तुताम् ॥
५३ ॥ कृष्णामिकां कृष्णसमानरुपां विशुद्धचिह्नुक्तिमजा परां रमाम् ॥ स्वस्वामिने गंगसमाने गंगं कुर्वती तस्य मुदे
सदात्मना ॥ ५४ ॥ तस्मात्सदानन्दसुखात्मकेन परात्परेण खिले देवतेन ॥ इतामदीयातनया पराश्रीः कृष्णत
वेगादयिता स्वसरे ॥ ५५ ॥ कृष्णस्थना त्रास्यनयस्त्वदीयो यस्मात्तदीपां दयितां तुरुक्मिणीम् ॥ वैद्यायता
तुं त्वमभीक्ष्णं हठाज्जानन्संसारमुनिवक्रतोरमाम् ॥ ५६ ॥ पतेहताभूपतपःससैन्यकाभारग्निते गोद्वि
जधर्मविद्विषः ॥ कृष्णद्विषोरामगदादिभिर्मृधैर्वीरैरतुल्यातिशयैर्महाबलैः ॥ ५७ ॥ तस्मात्समाह्वयसश
मयादवं कृष्णं प्रणामैस्वमलं प्रसाधतम् ॥ दद्यादरात्स्वामिनीं परोरमां तस्मै प्रमोदं प्रददत्कुलस्य नः ॥ ५८
॥ पदाव्रजयिष्यस्यतिहायमद्वयो कर्तुं मृधंश्च सुविमोचनेप्सया ॥ विनाशमेध्यत्यभिमानमद्यते सैन्यं च
कृष्णेण तं प्रायश्चित्तं ॥ ५९ ॥ उक्ते तितरुक्मिणं मत्प्रीतिं मुहुः श्रुत्वा प्रतीक्ष्य को नृपः ॥ जग्राह मौनं त

दनोति विह्वलः कृष्णांघ्रिपद्मनसा स्मरन्स्तदा ॥ ६० ॥ संमीडयन्वाहुसुगं कुधांघ्रिः प्रमथ्य हस्तेन स्पृश-
 न्युनः पुनः ॥ दृष्टो घरो बह्वितदा सुदीर्घान्श्वासान् सहजैव पितुर्वचोऽष्टेणोत् ॥ ६१ ॥ इति श्रीमद्राविडकान्दजी-
 भद्रात्मजबालमुकुन्दमहोदयविरचिते श्रीरुक्मिणीमंगलारव्यकाव्ये काव्ये विंशतिसर्गः ॥ १६ ॥ सुखे प्रदंष्टो य-
 धिवलितुर्वचोनादृत्य रुक्मीकुमतिः सुकोपनः ॥ अगत्यो हाद्विहिराशुतान् नृपारणे न समाकृपदूतगणैः पु-
 नः पुनः ॥ १ ॥ भो भो नृपाभागधरा त्वपाद्रवः कात्रीशचे दीश विद्वरथायकाः ॥ गंतुं न योग्यामम विक्रमं स्या-
 नालोक्य पूयं कृतपौरुषायतः ॥ २ ॥ संश्रृण्वतां सर्वमहीभुजांतदारुक्मीसमादाय करे दृढे धनुः ॥ चक्रे प्राति-
 ज्ञां पुत्रीमना नीय विदर्भभूपते ॥ नाहं प्रवेक्ष्यामि पितुः पुरं पुनः सत्यं ब्रवीम्येतदतीव चोत्तमः ॥ ३ ॥ रुक्मीश-
 मुक्तेनैव नोदितो रथमारुह्य यन्तारमुवाच सत्वरः ॥ तुरंगमान्नोदयया देवधरः कृष्णायतस्तस्य मृधंभ-
 वन्मया ॥ ४ ॥ अद्यैव वाणे निशितैः सुदुर्मतेर्गोपस्येनैव बलवीर्यजं मदम् ॥ येनानुजामप्रसन्नं हतानुखा-
 नादत्यमां वीर्यतिरकृता मरम् ॥ ५ ॥ विकृत्य मानः परमेश्वरस्याप्रमाणवित्सज्जधनुः कुबुद्धिः ॥ गोविन्दमे-
 केन रथेन तिष्ठति हृत्य धावत् करिणं यथाश्व ॥ ६ ॥ निकृष्य चापं सुदृढं त्रिभिः चौरैर्जघ्निवलात्कृष्णमुवाच क-
 पतः ॥ अत्र क्षणयादवबंशयां शबतिष्ठाद्यवीर्यं सुविलोकयामिते ॥ ७ ॥ हत्वामदीयां प्रणिनीहविर्यथा-
 काकोसमसं त्वमहो कृगच्छसि ॥ अहं हरिष्येद्यमहं सुमापिनोमं दस्यशत्रोस्तव कूटयोधिनः ॥ ८ ॥ याचन्मम

त्वं विशिष्येऽतः कोऽयित तावत्प्रमच्छसाम् । इत्थं ब्रुवन्नापमलं विकृष्णजघ्ने त्रिभिः पत्रिभिराशु कृष्णम् ॥
१०॥ कृष्णः स्मयन् प्रसन्नः पतुः छित्वा पद्भिः शौरस्तं समताडयद्वै ॥ जघान बाहूश्च तुरोष्ठमिरेत्तद्वाभ्यां ध्वजं सूतम्
रेस्त्रिभिसः ॥ ११॥ रुक्मन्यदादाय घनुस्तु पंचमि विन्याध कृष्णं विशिखेर्मृधेवली ॥ तैस्ताडितो रुक्मिघनुः श
तेद्यकैश्चिच्छेद कृष्णो दृढमच्युतस्तदा ॥ १२॥ पुनर्घनुः सोन्यमुपादेदेवला दुक्मीत दप्य छिनद्व्ययो हरिः ॥ त
तः सरुक्मी परिकुंतकामुकः क्रोधाकुलो भूद्वतविक्रमं य सन् ॥ १३॥ त्राणं च शक्तिं परिधं च पदिशं स चर्मखड्गं
मुशालं च तोमरम् ॥ रुक्म्या युधं यद्युपादेदेकरतदछिनत्सर्वमसौ हरिः शौरः ॥ १४॥ रथादवपुत्यततो सिचर्म
गजिधांसया क्रोधवशो धधीर्बलात् ॥ अथ द्रुक् कृष्णमदिष्टेनादितो रुक्मीपतंगो त्रिभिर्वाग्रतजसम् ॥ १५॥ खड्गं
तु तस्यापततः स चर्म छित्वा शोराद्यै र्तिलशोच्युतोरिम् ॥ ते रुक्मिणं हन्तुमुपादेदसिंतिगं प्रचंडारि शिरा छिद्वै
॥ १६॥ दृष्ट्वा निजभातवधोद्यमं सतीमर्तुः पतित्वा पदयोर्हिरुक्मिणी ॥ श्रीविकलां गाम्रजजीवने छया प्रावाच साक्षा
त्करुणं सुमंगला ॥ १७॥ योगेश्वरानंतवला प्रमेयात्मन् देवदेवो खिललोकनाथ ॥ अनधीशकल्याण महाभुजम् हन्तुं
नमद्गतं रमईसित्वम् ॥ १८॥ रुक्मिण्या प्रयकंपितातिवपुषो शोकेन शुष्यन्मुखपत्रिन्याश्रुपारिपूतां ज्वजदृश
रुद्धाक्षरेत्तया तदा ॥ कान्त्यं स्वलितां शुकाभरणया कृष्णा गृहीतां पुजयादः कारुणिकस्तुरुक्मिवधतो ज
शो निवृत्तो भवत ॥ १९॥ यध्यातं वसनेन रुक्मिणम्रीं निधं दृष्ट्वेव गतः कृष्णं तूर्णम् साधुकारिणमनिश्चासं

सितेनासिनायद्यन्कर्मफलव्यरूपपदसौसंमुंउयन्मश्रुभिः साकंमौलिरुहान्कियत्कियदलंमध्येचमेष्यं
 जन॥२०॥प्रक्तान्संमुखयनद्विषः सुदमयन्पद्यन्कलंकर्मणांनिधानांपरमेश्वरोयदुपतिर्वध्वाटंरुक्मिणम्॥
 तेनैवासिवरेणमेषपद्मेश्वरंशटंमुंउयन्नल्यंतंसुविरूपवक्रमकरोस्तंलिययित्वाप्रलम्॥२१॥तावद्रामगदा
 दयेयदुवरास्तस्याप्रमर्दुर्बलंघोरंनागरथाश्वपतिनिकरंव्यातंक्षितौजित्वाः॥मेतन्मानलिनीमिवायसरितस्त
 द्रक्तजाचाप्रवन्पतीमाश्वघरोद्भवाः सुभयदाभीरोस्तदासर्वतः॥२२॥हत्वारुक्मिबलंक्षणेनदहनास्तृण्यायथा
 यादवाश्रीकृष्णातिक्रमासमेत्यदददशुर्वद्धंरुक्मिणम्॥चैलेनानतकेधरंद्यतिकुरुपंमश्रुकेशोद्वितंश्ये
 नंलुंचितपत्रचंचुमिवनष्टप्रायमत्याकुलम्॥२३॥दिग्घास्यंथकज्जलेनवरणत्राणस्वजासंयुतंवद्धंकुंचित
 विप्रहकुयत्रासोमूक्तिकूलस्याद्यदम्॥दृष्ट्वारुक्मिणमात्मकर्मकलर्मप्राप्तंविहस्याथतेप्रोचुलेकिविरुद्धका
 रिणइंदयोग्यंवभूवेतिव॥२४॥हसन्त ऊचुर्यदवस्तदोशंप्रभोत्वयादत्तमतीवरम्यम्॥श्यालवदेकरपीड
 नेस्त्रको॥पीदृशंनैवतुदातुमीशः॥२५॥अहोस्वरूपस्यविभूणस्यछविनंबक्तुंप्रभवामेहवयम्॥शिरस्येनका
 तुछाखाःमुखतयाकृचिक्वचिस्मश्रुरलंबिराजते॥२६॥इयंतुवेद्याभिन्नाप्रकाशिताविभूषणंचित्रमुपान
 हस्तया॥शालायदत्तंस्वधिकारणनवंसमुचुरित्यंप्रहसंतैश्चरम्॥२७॥स्वभ्रातुरत्यंतविगर्हितांदशं विलो
 क्यभैष्मीविकलारयस्थिता॥मुमोचदुःखान्नयनंकुजोदकघारांसुसाध्वीकरुणार्णवातदा॥२८॥दृष्ट्वामृतप्रा

यमतीव विवृलं विमुच्यन्तं लघुरुक्मिणर्वलः ॥ प्रोवाच कृष्णं भगवानसाध्विदं त्वया कृतं नोति जुगुप्सितं देह ॥ २० ॥ भूम
श्रोः कचानां वपनं कुरुपतावधोस्ति लोके सुहृदो रिपोरयम् ॥ कृष्णं समाक्षिप्य गिरावलोच्य तासं सांत्वय नो हावदमनं
दिनोम् ॥ २१ ॥ कृष्णं क्षिपन्कारुणिको नुजं बलासं सांत्वयन्भीष्मकनं दिनी गिरा ॥ प्रोवाच धर्मं चिदचित्स्वरूपं कसंश्चा
वयन् रुक्मिणामनुलं हृदा ॥ २२ ॥ असूययात्मानं समीक्ष्य भोसति स्वप्नादवैरुप्यविचिंतयानघ ॥ नान्योस्ति कश्चित्सु
खदुःखदायकः स्वकर्मभुगसर्वजनः समीक्ष्यते ॥ २३ ॥ रामो नुजं प्राह पुनः बांधवो वधाहं दोषोऽपि बंधनबंधुतः ॥ अहं
ह्यस्य जतरः स्वदायता हतः पुनः किं वदहं न्यतः प्रभो ॥ २४ ॥ साध्वी पुनराम उवाच वेधसाधमेन्निपाणां मयमाविनिर्मि
तः ॥ भ्रातापि हन्यात्सहजं यतस्ततोद्योरोत्रनः काप्यपराधको न वै ॥ २५ ॥ कृष्णं पुनः प्राह बलार्थं राज्ययोर्भूमेः स्त्रि
यान्यस्य च मानं तेजसाः ॥ हेतोः क्षिपन्ति ह्यग्निमानिनो जना ये श्रीमदांधानहिभोग्यमस्ति नः ॥ २६ ॥ रामो भीष्मकजा
मुवाच विषमा बुद्धिस्तवेयं युतो भ्रातृणां निखिलेषु जंतुषु विपक्षणां शुभं खिच्छसि ॥ चैधानामनुभवं वा लिङ्गा इवेदं
रुक्मिणो मुंडनं दंडात्संशिवमेव जातमशुभं त्वं मन्यसे मंगले ॥ २७ ॥ यस्मात्त्वत्सहजोत्तमांगवपनं चैवादिभूभृद्
लनाश्चैतिसतां शुभं गलमिदं त्वमन्यसे चाशिवम् ॥ नृणां मात्मविमोहदृष्टहारिमायतः शुभेकत्पतजायासीन
इति द्विषश्च सुहृदो दहात्संमानिताम् ॥ २८ ॥ सर्वपांतु धारिणामपि परो ह्यात्मैकावास्ति सश्चिन्मूढं बहुधेयते गग
नवल्लुः पुनश्चादि वतु ॥ कीलालक्ष्यं दुरुज्जादिलयवान्नानेषभूतं द्विजानां तस्यः परिपीडयत्सुभृतं कृत्यकु

मत्यात्मान ॥३॥ नारत्यन्येन कलवरणसति संयोगो वियोगोऽसतातद्योतातपकस्य चात्मन इहेन स्येव दभूप
 योः ॥ जन्माद्याविविधाः क्रियास्तु वपुषां दृष्टाः कलानामिवेदोः क्वापिनं चात्मनोस्य मरणं दशोयिथासच्चिदः
 ॥३७॥ यथाशायानः पुरुषो नु भुंक्ते भोग्यांश्च भोक्तारमथानुभोगम् ॥ अथेधिसत्येवमविद्यया व्यः शोभोति संसा
 रमनूद्भवंतम् ॥३८॥ तस्मादयाकृत्य शुचिस्मतेषु च मज्ञानाजं र्वात्मविशेषमोहनम् ॥ संसारदुःखप्रद
 मात्मबोधतः स्वस्थाभव नन्दसमुद्रमाभज ॥३९॥ एवं विदर्भेश सुताप्रबोधितानेते णरामेण परापरणसा ॥
 तद्वै मनस्यं त्वपहाय मानसं समाधत्ते चेतनया गभीरया ॥४०॥ सैष्ठ्यतोपीत्यमनंतप्रापितं नरुक्मिणो
 द्धांति रुपाकुलस्य तत् ॥ निवृत्तमज्ञानमतीव दुःखदं कृष्णं प्रिसेवा विमुखस्य मानिनः ॥४१॥ प्राणाय
 श्वाभिरभिराहतप्रभानीकः समुत्सृष्टतरष्टसुदर्भनाः ॥ स्मरन् विरोपाकरणं ताननो बभूव रुक्मीवित
 तात्मेदाहदः ॥४२॥ महत्पुंभोजक राहयं तद्भूमा निबासाय हतात्मकामः ॥ चक्रे स्मरन्स्वां महतीं प्रतिज्ञां
 विलज्जितो वाग्बदनष्टसरुक्मी ॥४३॥ समोगतान हृतयजात्मनो नृपानुवावरुक्मी निजवाक्यमास्म
 रन् ॥ कृष्णं ह्यहत्वापशुपालकं मृधेनावर्त्य तां स्वां भगिनीं च कुंडिनं ॥४४॥ नाहं प्रवेक्ष्यामि कदापि भूभृतव
 सत्तत्र रुषान्वितः शठः ॥ तस्य प्रतिज्ञाप्रवधार्य स्वंपुरं सर्वेय पुनश्च बलारुतप्रभाः ॥४५॥ एवं विनिजित्य नृ
 पान्महाबलीं कृष्णो विलेशः कमलाविदर्भजाम् ॥ हत्वा यथोद्धारवतीं बला न्वितष्ट सुखं दिवि स्यै रभरैः स

मर्चितः॥४६॥ इति श्रीमद्राविड कान्होजीभट्टात्मजबालमुकुन्दभट्टविरचितेरुक्मिणीमंगलाख्ये काव्ये विज्ञातिः सर्गः॥२०॥
॥ लब्धितोरामपुरोगमैर्निजैर्यदुत्तमैरक्षतबाहिनीपतिः॥ विकीर्यमानः कुसुमोत्कैः सुरैरभिरुतोऽभिसुरैः शुभो
क्तिभिः॥१॥ वीणामृदंगानकशरकदुदुभिसंरावसंभ्रादितदिद्भुहोत्सवः॥ शुभस्वरैर्मागधसूतवंदिभिः सुतो
विवेशात्मपुरीमधोक्षजः॥२॥ प्रत्युह्यतैद्वारवतीनिवासिभिः प्रफुल्लचितास्यसरोरुहैर्मुदा॥ कृष्णमिलित्वाभि
गतज्वराशयैः समर्चितो मंगलपाणिभिर्वभौ॥३॥ नीराजितोरनपतः चिरप्रदाकन्याभिरत्यंतशुभाभिरिष
रुष्ट॥ यानंगतोवभौहरियुतौविदभैशुताज्जयाध्वनिः॥४॥ संमागतैः श्रीवसुदेवमुख्यैः समन्वितोपानगतैः
स्वपितृभिः॥ नमस्कृतैरादरतो धनंशुकरलानिबर्षद्भिरयोधनैरिव॥५॥ संगीयमानविजयोबहुवंदिसूतैर्हि
क्षैश्च मागधगणैर्मरैर्नरैश्चः॥ सत्याशिषाद्विजवरैरभियुज्यमानस्तांद्वारिकाप्रभिविवेशमहोत्साध्याम्॥
६॥ भरीमृदंगपटहानकशरवर्षाणात्तूष्यण्येनकशातशः परितोभिनेदुः॥ कृष्णपुरंप्रविशति स्थिदिवेश्वराः
सन्मात्यं च वपुरवलाननृतुर्दिविस्था॥७॥ संसिक्तमार्गीकारिणामंदाप्रसासुंगधवाभिः परिहृष्टनागराम्॥ ल
सत्यताकाभिरलंकृतांपुरीं निनादितां ब्रह्मेन सर्वतः॥८॥ तां कौतुकाबद्धसुतोरणांप्रतिद्वारंसुरौक्मैः कल
शैः सवारिभिः॥ दध्यक्षताछादनमात्यपल्लवदोपवलीभिः कदलीभिरर्चिताम्॥९॥ विदभपुत्र्यारमयास
मन्वितैरथ स्थितैश्चपितैरंबुजैश्चः॥ रराजमस्यां नवनीरदध्यक्षतैरंकुरमात्यसषपैः॥ निरीक्ष्यमानः

नस्वांताभिरालहादसुताभिरिश्चरः॥११॥रूपस्कृतश्चाभरयुग्मरुक्मक्षत्रैरथस्यावनमालयाव्यः॥श्रीरु
 किमणीशोलनीलरत्नदेहोवभोजस्यधिकंसुवासः॥१२॥सुर्येन्दुतारानिकैर्नवीनसानीलान्तुदाश्चापयुगोबुधारयमा
 सौदामिनीयुक्तइवाविभूषितोमनोहवेतीववभौयदत्तमः॥१३॥नीराजितोष्टादत्राभिःस्वमातृभिर्मणिप्रदिवैःमणि
 पात्रगैर्मुदा॥प्रणम्यताविप्रगणानगुरुन्निजान् विवेशकृष्णोरमयान्वितो गृहम्॥१४॥ताःस्वां कमारोप्य सुहर्दतः
 स्तुतपयोधराः कृष्णसुप्रियंसुतम्॥उवाचुरानन्दजलाकुलक्षणाः सुविकलांग्यः सुरवसिंधुमात्मनि॥१५॥ततो
 निजप्राणघनस्ययादवाः पृष्ठाद्विजाग्रांकरपीडनस्यते॥वैशाषशुक्ले गुरुवासेरष्टमीदिने धनुर्लघ्नश्रीष्टदंशुभ
 म्॥१६॥निमंत्रयामासुरतीवहर्दतो निजाश्रियाभूमिपतीन्समंततः॥रामादयः श्रीवसुदेवनोदिताः संप्रेष्य
 दूतान् शुभयपत्रिकान्वितान्॥१७॥युधिष्ठिरमातृसहोदरान्वितंकुंतेश्वरं कौरवसंजयान्मुदा॥कैकयका
 न्कोशालमान्विदर्शयान्सर्वान्सदारान्पतिन्समाबुधन्॥१८॥ततःसमंततःक्षितिपाःसमाययुः प्रमत्ताप्रि
 योद्वाहसिमीक्षणाफतो॥प्रियात्मजासात्यसुहृत्समन्विताविभूषिताःरुक्ममणीष्टवाससा॥१९॥गजस्य
 यानैःकनकाचितैःशुभैःपदतिभिर्विथसमन्विताःमुदा॥सद्रत्नरुक्मांचरसंचयंगजाश्चेष्टाधिरोप्योत्सव
 संयुताःस्वगुः॥२०॥श्रीद्वारिकांकृष्णविवाहवीक्षणार्थं सर्वसंपन्नचयैरुपाययुः॥महोत्सववाच्याः परम
 प्रमोदतोयुधिष्ठिराद्याः क्षितिपाः सहस्रशः॥२१॥सभीष्मकोदारयुतो रिवलर्द्धिभिरुपाययौ स्वांतनयानुरुक्मि-

णीम् ॥ कृष्णाय दातुं परमादरात् नितो नादृत्य तं रुक्मिणमात्मजं मुदा ॥ २२ ॥ महादियुक्तो मणिरुक्मसंचया
द्विष्यां वरादिनगजयानवाहनान् ॥ आदाय देवार्थं लंसाय यौ सुकृष्णप्रमोदकं तृषाविदर्भराट् ॥ २३ ॥ ताना
गताः प्रेमभरेण यादवाः संकर्षणाद्याः सुसमेत्य मोदतः ॥ निवासयामासुरलंसमर्चयैर्गृहोत्तमेष्वप्यविभीति
मत्सु ॥ २४ ॥ शेषो हि नाथैः समगतयेध्वरः शिवान्वितः पार्षदययसयुतः ॥ बाष्पावध्याः सहितौ बुजासो नो हं
साधिरूढौ निजपुत्रसंयुतः ॥ २५ ॥ इन्द्रादयो लोकमहेश्वरामुदाब्रूयुर्षयश्चैव सुरर्षयस्तथा ॥ राजर्षयो न्यचरवगे
श्वरादयश्च समागता द्वावतीं मुदान्विताः ॥ २६ ॥ स्वैः स्वैः समं भूतिगणैः परेशादाराधना प्रैः परमादेरणा ॥ समा
ययुतपुनर्पणार्थं तस्मै विवाहात्सकजात्मनना ॥ २७ ॥ स्त्रीपुत्रभृत्यानुचरैरुपैताः साक्षात्समीयुस्त्रिगज
न्महेशः ॥ सर्वमुदाध्याः परमोत्सवेन लोकनार्थं करपीडनस्य ॥ २८ ॥ निवासयामासुरेस्तमान्मुदा संकर्षणा
नाकसप्तोत्तरे गृहे ॥ आदृत्य संपूज्य संग्रहमात्म्यकैः सदा सत्तेरत्नसुवर्णभूषणैः ॥ २९ ॥ इति श्रीद्राविडकान्ध
जीप्रदात्मजबालमुकुन्दप्रहृविरचिते श्रीरुक्मिणीमंगलारख्ये काव्ये एकविंशतिः सर्गः ॥ २९ ॥ अथागतमो
धनमाप्तिमुकृपक्षसमंतात्परमोत्सवाभूत् ॥ श्रीद्वारकायां परमप्रियस्य कृष्णस्य पाणिग्रहनप्रयोदात् ॥
१ ॥ नेदुःसुदुःशंखमृदंगदुंदुभिबीणानकामुर्धरवेणुदक्काकाः सहस्रशो लोकमनोहरावा निनादितामो
दप्रैर्महोत्सवाः ॥ २ ॥ गंधर्वकिंपुरुषकिंभराः समं मुदा जगुर्लोकमनोहरं तदा ॥ सुरांमनाः सेनन्तुर्दिवौक

सः प्रविक्षिपुर्नन्दनमल्लिकार्जुनः ॥३॥ महेस्वोद्धारवतीपुरगृहे गृहे नृणां देवसुविस्मयप्रदः ॥ कृष्णरतानां
 तदनन्यरागिणां मम हान्दमयोनुरागजः ॥४॥ नराश्वनाय्यामुदिताः वराचराः प्रमृष्टकर्णाभरणगोदोभि-
 काः ॥ मोहादुपाजहुरुपायनं वरं विविधरत्नं वरयोरमेवायोः ॥५॥ तानारसौद्याः सरितोद्गमामधुस्तवाः दमुर्दि-
 व्यमणीश्चमूधराः ॥ अकृष्टपच्योषधयो भवन्धरापयोद्गतां धेनवञ्जानयन्मुदा ॥६॥ कृष्णोपयामे सुभृतः स्व-
 भावतः क्रूरा अपि द्वेषविहीनमानसाः ॥ बभ्रुवरा नन्दधनविलोभ्यहे सर्वमहानन्दनिमग्नबुद्धयः ॥७॥ रत्ना-
 कराः स्वामिभिर्गन्धर्वरत्नसमूहमुहुमुहुर्हरितेश्वराश्च ॥ निजां निजां सिद्धिमभीक्ष्मितां वै कृष्णोपयामे परमोत्स-
 वाते ॥८॥ रामाद्या तव सुभक्ष्यमोग्यलेज्यानि चोष्णं विमलं विचित्रम् ॥ संप्रोजया सुरलं मुहुस्तां समागता-
 न्यमयुताम् देवान् ॥९॥ सुवर्णरत्नाभरणां वरानि धेनुर्वरा वत्सयुतामहोद्भाः ॥ सुवर्णशृङ्गीः प्रददुर्द्विजैः
 पद्मवराः रुप्यसुराः सुशीलम् ॥१०॥ विवाहवेदीं मणिहाटकोत्तमैर्प्रसादयश्च कुरलं कृतां सुराः ॥ अलौकि-
 कीं विस्मयदां निजामनः सुदर्शनीयां परमादेणवै ॥११॥ तन्मंडपाद्यनमत्यलौकिकं सुकांचने रत्नवोरलं
 कृतम् ॥ लोलहरिद्रक्तसुनीलमोक्तिकप्रवालवैदुर्यमुखादिहृत्प्रियम् ॥१२॥ फलव्रक्षां कुरपुष्परूपतेरत्नात्तमाद्य-
 त्रैसंमुखसंतिं केश्चम्रांसवः कृष्णविवाहमंडपतदावसौचकमनोदृशो हरन् ॥ (यंत्रयथायथांगताः ॥ सुरमयः सूर्य-
 र्निभादि वैकुण्ठाश्चर्यदंतप्रवभौमनोहरम् ॥१३॥ ग्रहैर्यथा निष्पदं स्वलंकृतमुपोषविष्टैः सुकैरनोदयैः ॥ दि-

न्ये निशायां प्रतिपाद्यते किं ततोधिकं कृष्ण विवाहमं उपम ॥१५॥ तस्यां सुवेधां भगवानयदत्तमाः कृष्णो विरेजे रमणीय
भूषणः ॥ विदर्भभूपात्मजयाज्वयान्वितो विचित्राणां शुक्रया खिलश्रिया ॥१५॥ विदर्भरजेन्द्र गृहाणां खिलविभूतिवृद्धे
यदबोविकाशे ॥ वेदीमध्यस्ते परितः स्थिता यथा छदानि नित्रां बुजकणिकां मनु ॥१६॥ पुष्पाग्रकोर्षधणः सुकं
काविचित्रकर्णभिरणाः सुहारिणः ॥ विचित्रवेशः समुपोपसंस्थिताः महोत्सवाभ्याः यदबोददुर्धनम् ॥१७॥ विदर्भराजा
सहस्रत्यमंत्रिभिर्ददीधनं शक्रइनांबुदेर्जलम् ॥ महोत्सवाभ्येष्टसु महामना सुताकरग्रहहस्तसुरबदप्रमोदतः ॥१८
॥ निधीन्मवैश्वर्ययुता न्मणीन्मयता न्ददुर्द्विजैभ्यो यदबोमहाहृदः ॥ प्राणप्रियेशस्य करग्रहमुदामहन्दवद्वाद्र
पदेजलानि वै ॥१९॥ विदर्भराजामहीभूतस्तथायदत्तमाः समुमुदुःपरस्वरम् ॥ युधिष्ठिराद्याः कुरवश्च संजयाः
कुंतेश्वराः धोशुलपाशुदान्विताः ॥२०॥ विदर्भराजस्य पुरोहिताः तथा श्रीनारदध्यानुनयो हरिप्रियाः ॥ गर्गाद
यश्चापि महोत्सवान्विता विवाहमंत्राणिसमापदन्मुदा ॥२०॥ उनाबाह्ववारीशगणेशपार्वतीसुखात्सुराग्र्यान्म
कलायदत्तमः ॥ द्विजेरिते मंत्रवैरैः समर्चयद्रथां क्षतसंभ्रमुरवैः समृद्धिभिः ॥२१॥ समाकृपन्मंत्रवैरैः नवग्रहा
न्सूर्यादिकान् शोडशमासकास्तथा ॥ षष्टिश्चतुष्षिष्टिकाश्च योगिनीर्दुतासमाविप्रवराहैः कलाः ॥२२॥ स्वस्व
प्रभावरयश्च ह्यमुदासमागता मातृगणाश्च योगिनीः ॥ कृष्णस्तदाखेटगणाश्च त्संगले संपूजयामास सदासना
दिभिः ॥२३॥ उकारितासूर्यसुखानवग्रहास्तथा सप्तमीयुनिजसिद्धये मुद्दिहस्यदिनतमस्य रुक्मिणीयुत

स्य कृष्णस्य परापरस्य च ॥ समागतान्नेव दग्धान्मुद्राकुलान्तिरिक्ष्य कृष्णं भ्रमते वरासनम् ॥ लेभ्ये हृदौ मंगलमंडले
 यथादिवाकरादिष्य उताग्नेये मुदा ॥ २४ ॥ सुप्रीतरक्तासनमुष्णरश्मिनेतमो न्वितायति मनोहरं हरिः ॥ सोमायपीतासन
 मत्पलौ किंकमौमायपिंगासनमर्पयत्तदा ॥ २५ ॥ बुधाय सत्कर्तुरमासनंददौ स्वर्णसिनंचित्रशिखं हि मुनेव ॥ शुक्राय
 वज्रासनमग्न्यरोचिषंचित्राशनं केतुयताय सौरिणे ॥ २६ ॥ स्योच्चस्थो र्कः सराहुर्विधुवानिष्टगवठसिंहतो ॥ व्यंडज
 स्थाः सौम्यश्मजौ सुवीयेमिक्कलशोग्मृतिगौ देवपूज्यः ॥ शुक्लाष्टम्यां सुरेज्या हनिपितृभविधौ माघे वमासि यन्नि
 लेप्ते पाकृष्णेन भैक्ष्याः परिणयतममृद्धारिकायां मनोतः ॥ २७ ॥ संपूज्यांघ्रि सरोरुहं ललनया युक्तो विदमधिप
 ष्ट प्रश्नापालिततले प्रगृह्यतनयां कृष्णाय तुल्यांददौ ॥ रत्नाग्रैः समलंकृतामसरभूदेवानलानां पुरो मुच्यन् प्रम
 जलंददशोः स्वलितवाग्रो मांचितंगो मुदा ॥ २८ ॥ गृहाण युत्रीं मम वासुदेव सर्वात्मना कृष्णातयानुरुपाम् ॥ हृदाभिध
 र्मिणोरेण तुभ्यमि त्याहमीष्मष्टप्रणयेन नाथम् ॥ २९ ॥ नेदुशंस्वमृदं गदुं दुभिमुखान्स्तस्मिन्सणैकेशो देवान
 न्ददपुष्पवर्षमलमाकुर्युः प्रमोदाकुलाः ॥ दध्यष्टसेन नृत्तुर्जगुः शाननशोगंधर्वकिंपुरुषाः विप्रासाध्विति प्राब्रुवन्
 जयजयेत्याहुर्मुहुः प्राणिनः ॥ ३० ॥ धन्यं गोत्रमहो निदर्शनपतेर्धन्या विधन्यो नृपो धन्येयं वनितास्य यत्र जनिता कृ
 ष्णप्रियारुक्मिणी ॥ धन्या धंदिबसो मुहूर्त उपया मायत्रैष्मी शयोर्दृष्टे स्थाभिरतीव पुन्यनिचयैरित्युचैर प्रा
 णिनः ॥ ३० ॥ धन्या श्रीयदुसंततिः क्षितितले धन्याति धन्यो वसुदेवो यस्य सुतो वभूव जलदश्यामोरिने लेशो विभुः ॥ कृ

ष्ठाः सत्सुरवविद्वयविधि शिवाये ध्येयपादांबुजेवेदान्तस्तु तयादवीजगवां त्रैलोक्यशोभाख्यः ॥ ३१ ॥ गगादियो
ब्राह्मणसत्तमास्तदाकुलस्य संकीर्तनमूर्चिरमुदा ॥ विध्यावरस्थापियथाक्रमेण परेशमारभ्यविदोऽग्रबुद्धयः ॥ ३२ ॥
श्रीशस्याकारणस्याखिलभुवनपतेर्नामिकेजा द्विधातासास्यात्रिः पितृतुल्योऽस्य बिधुरमृतगुनेत्रतस्तस्य सौम्यः ॥
अस्मै लोभूतदायेर्न दुष इति ततो वै यथा ते च दुस्तक्रोष्टस्तस्यापि पुत्रो नृपतिवृजिनवान्तस्तस्य चो हस्तशेकुः ॥ ३३ ॥
तस्याश्चित्ररथः सुतोऽस्य शशि बिंदुस्तस्य दीर्घश्च वास्तद्वमेस्थितु चोऽनास्य रुचकस्तद्भ्यामघोऽस्याभवत् ॥ मघोऽसौ
जंबुशैव्या नन्दनराटततष्टक्रयनृपस्तस्यात्मजो च क्षिमान्तस्मान्निर्बृत्तिको दशार्हजनेकश्चास्यापि जीमूतकः ॥ ३४ ॥
तस्यासिद्धिकृतिश्च श्रीमारायकस्तस्मान्नवस्यंदनः पुत्रोऽस्य क्षितिपेश्वरो दशरथस्तस्मात्करंभिर्नृपः ॥ तत्पुत्रोऽतमेव
वराडिति तु देवक्षत्रकोऽस्यान्मधुस्तस्याग्रस्तनयो माहात्कुरुवशास्तस्यासीच्च विदूरथोऽस्य तनयः सूरोजिताशापतिः ॥
तत्पुत्रोऽबसुदेवनामविदितोऽयं यस्य जन्मन्यतं देवावाद्यमवाद्यमगवज्ञो ज्ञात्वा बतारक्षितिम् ॥ ३५ ॥ हर्षणान्तकदु
दुम्निर्वदितयंकृष्णस्य सञ्चित्परांदागस्य जनुक्षिति सुरगणानां मोदमाबिस्तारत् ॥ तस्यैषांगभवस्त्रिलोकमुष्मथि
क्षस्तिकृष्णः परब्रह्माख्यो भगवान्परोऽइति तं विप्राः समुचुः कुलम् ॥ ३६ ॥ विदर्भीपुत्र्यास्तु कुलस्य बर्लनं श्रीनारदः
संविदध्विधानतः ॥ नारायणस्याखिलकारणस्य वैनामिदं दामोजभवो भवद्विधिः ॥ ३७ ॥ विद्येः सुतोऽत्रिः समभूततो
दशोऽप्रनाश्रुतः शुभ्रकरस्ततो बुधः ॥ पुरुरवास्तस्य बभूव चायुस्तस्यात्मतोराडनदुषः सुरेन्द्रवत् ॥ ३८ ॥ ततो ययातिः स

ममूयदुस्ततः क्रोष्टोऽस्य पुत्रो बृजिनार्दनोऽस्य वै ॥ स्त्रो ह रुशे कुस्तनयोऽस्य चित्रकरश्चस्ततो रादशशि बिंदुरिन्दुवत् ॥ ४० ॥
 ॥ पृथुश्रनास्तस्य तु तोऽस्य धर्मकस्तस्योऽनास्तद्रुचकोऽस्य ज्यामघः ॥ तस्माद्विदभेऽस्य कुशो न देवरा इतद्दीर्घको भू
 दतुलप्रमोहान् ॥ ४१ ॥ ॥ अत्येयमासीत्तनया हिरुक्मिणी साक्षाद्रमा कृष्णरता खिलेद्रियैः ॥ कृष्णेन तु व्याकुलशी
 लरूपतो न यास एवेति जगदनारदः ॥ ४२ ॥ ॥ संस्थाप्य बन्धुं स जुहाववेदांसमिद्रिराज्यैः प्रिययान्वितेजः ॥ मंत्रेण ग
 र्गादि समीरितेन त्रिलोके नाथोऽपि गृहा स्यात्तल्लो ॥ ४३ ॥ ॥ प्रदक्षिणा पंचहुताशनस्य चकार कृष्णो रमया न्वितो लम् ॥
 साक्षाद्रतिर्यान्तभुवांश्चिंस्वद्युसाहरन्नुत्सवमर्पयन्वै ॥ ४४ ॥ ॥ संमोहयन्तो जगदात्मशोभया पीपूषमाध्वा चषका
 क्षिप्तिः पिवन् ॥ जायापती बीक्ष्य हृदींश्च रो रमा कृष्णो जने म त तरो खिलो भवत् ॥ ४५ ॥ ॥ न तत्र कश्चिन्मनुजो मरो वा
 संस्मरेद्दहं निलयं स्वकीयम् ॥ निमेषशून्यैर्नयनेः समीक्षन् प्रेक्ष्मी शोरास्यसितासितेन्दु ॥ ४६ ॥ ॥ आनन्दसिंघो
 निजिपादचित्ते केहामथनेनाविरभूत्सुधाकरः ॥ कृष्णाभिघोभीष्मसुता कलायुतः पूर्णोऽर्णवितं समबाहुयक्षितो
 ॥ ४७ ॥ ॥ तं पश्यतां प्रीष्मसुतारमान्वितं चतुर्विधामुक्तिरगात्तृणास्यदम् ॥ त्रैलोक्यसौख्येन समं सुखं बुधौ समं मेद
 हासुहृदां सुजनिनाम् ॥ ४८ ॥ ॥ संपश्यतां पूर्णकलं सुधानिधं दिवौकसा मास गृहात्मविस्मृतिः ॥ कृष्णाभिघं प्रीष्मकमं
 दिरागणं सुखादुन्वयं पिवतामिवा मृतम् ॥ ४९ ॥ ॥ आनन्दश्चिन्मनुजो मरो वा संस्मरेद्दहं निलयं स्वकीयम् ॥ निमेषशून्यैर्नयनेः
 समीक्षन् प्रेक्ष्मी शोरास्यसितासितेन्दु ॥ ४६ ॥ ॥ आनन्दसिंघो निजिपादचित्ते केहामथनेनाविरभूत्सुधाकरः ॥ कृष्णाभिघोभीष्मसुता कलायुतः
 पूर्णोऽर्णवितं समबाहुयक्षितो ॥ ४७ ॥ ॥ तं पश्यतां प्रीष्मसुतारमान्वितं चतुर्विधामुक्तिरगात्तृणास्यदम् ॥ त्रैलोक्यसौख्येन समं सुखं बुधौ समं मेद
 हासुहृदां सुजनिनाम् ॥ ४८ ॥ ॥ संपश्यतां पूर्णकलं सुधानिधं दिवौकसा मास गृहात्मविस्मृतिः ॥ कृष्णाभिघं प्रीष्मकमं
 दिरागणं सुखादुन्वयं पिवतामिवा मृतम् ॥ ४९ ॥ ॥

रागिणाम् ॥ ५० ॥ इति श्रीमद्रविड कान्हजीप्रदात्मज बालमुकुन्दप्रद्विरचिते श्रीरुक्मिणीमंगलारख्ये काव्ये
द्वाविंशतिः सर्गः ॥ २२ ॥ ततो द्विजाभ्याः परमप्रमोदतः कृष्णावतनुचरानुरादिवर्णनम् ॥ समुचिरे संसृतिना
ज्ञानं सहानन्दावहं कृष्णपदानुरागदम् ॥ १ ॥ मीनः कर्मबिराहसकपिलाश्वघ्रीवयज्ञाः नरसिंहावामनजा
मदप्यारघुनाथाबोद्ध कल्कीहरिः ॥ देवर्षिः पृथुपृष्णिगैर्भसनकाः दत्तर्षभौ मूर्तिजौ व्यासोत्तांगलघुचक्रकृष्ण
तनवः कुर्वन्तु बोमंगलम् ॥ २ ॥ गावोगोकुलमंडलं गिरिवरोगोवर्द्धनो गोरजो गाय्योगोपकुमारकाः गिरिधरो ग
पाधिपो गोमयः ॥ गोपीयादरजोभिदत्तहृदया गोविंदपोदरता गोपयोगिरिजा न्विते गिरिजायः कुर्वन्तु बोमं
गलम् ॥ ३ ॥ गायत्री गिरिजागणेशसहितांगगाधरो गौतमो गंगोगौर्गुरुडोगयोगिरिवरोगस्थोगयागोमती
गीर्वाणाधिपतिर्गजोत्तमपतिर्गंधर्वकागीव्यतिर्गोविन्दाधिसरोजसेवनरताः कुर्वन्तु बोमंगलम् ॥ ४ ॥ वेदाष्ट
सांगपदक्रमायनियदेविघाथरावीश्वरो वेदज्ञा विबुधावसिष्टवमितामृगवाद्या ब्राह्मणाः ॥ नीणाख्या विधि
नंदनो वनवरा ब्रह्माचरविष्णुः शिवोऽप्यमी कृष्णपदाब्जदत्तहृदयाः कुर्वन्तु बोमंगलम् ॥ ५ ॥ देवेशस्त्रिदिवेश्वरा
दिनकोदेव्यो दिगम्भा दिगोदेव्यो दितिकश्यपो दिति सुताचार्या दिशामोश्वराः ॥ दक्षो दानपतिर्दयादिदयिता
दक्षोत्तमादक्षिणा वेदज्ञा हरिपादपंकज रतां कुर्वन्तु बोमंगलम् ॥ ६ ॥ कालिंदी कलिकल्मषापहरणी कामप्रदा
कामदा कामः कामकलानिधिः कलखः कल्पद्रुमोर्कः कविः ॥ कावेरी कमला कलापकुकुटी कामोरिकान्ता क

या कल्याणारचये तु वेः प्रतिदिनं श्रीकृष्णभक्ताशुभाः ॥ ७ ॥ नारीशैः सहिताः शतद्रुकरतोयानर्मदागंडकीकृ
 ष्णासिंधुसरस्वतीनदुहितागंगाचणोदावती ॥ कानेरीशारयश्च बिन्दुसरोशोणौ ताम्रपर्णीमिहानयोधश्च व
 टादकाः हरिरताः कुर्वन्तु वो मंगलम् ॥ ८ ॥ श्रीकृष्णाघिसरोजरेणुतुलशीमिस्त्रांबुनेज्योमलागंगासूर्यसु
 तादिपुण्यसरितस्तीर्थैः प्रयागादयः ॥ तिर्थो ग्रामवराश्च शंभलकलापाद्यास्तथा दंडकारण्यादीनि वनानि
 मंगलमहो कुर्वन्तु वः सर्वदा ॥ ९ ॥ काशीद्वारवतीचकोशलपुरीमायातथा वंतिकाकांची श्रीमथुराश्च मुक्ति
 निलयाः सर्वकुलस्मान्ततः ॥ सूर्यश्मज्जबुधेन्दुकाव्यधिषण्णस्रभानुसूर्याभिजाः रेवताः कृष्णबिभृतयः
 प्रतिदिनं कुर्वन्तु वो मंगलम् ॥ १० ॥ ब्रह्माशंभुकुमारभीष्मकपिलप्रल्हादवैवस्वतवेदव्याससुतो विरो
 चनमुतः स्वायंभुवोनारदः ॥ कुंतीपांडुसुतद्वेवानिलसुताः मोरध्वजोमैथिलः शुग्रीवांगदजांबनग्रभृ
 तयः कुर्वन्तु वो मंगलम् ॥ ११ ॥ श्रीरुक्मिणीकृष्णमुखाभृतांशुत्कामसितो नित्यनयो सुपूणेगिः संसारतापा
 पहारो विलम्बदृष्टाः समूचुः स्तुतिपाटकाद्याः ॥ १२ ॥ जयजययादववंशकमलवनमोदकरारुणजयज
 यगोहजधर्मदेवसागरसुखकारिन् ॥ जयजयभूमिविरोधिदैत्यवनदहनसदोत्तमजयजयनिखिल
 विधर्मतमोरिपुदीपयदत्तम् ॥ १३ ॥ भीष्मनंदिनीकृष्णयोश्चरणकजनखरस्यासदावसतुमममान
 सेराचिरमृतकिरणस्य ॥ जमृतकरं सुखभूमिभर्कइव सरितोद्भवधिष्णमीशविधिद्रोषहृदिष्टं सञ्चितु

वैदभीयदुनाथयोश्चरणसरोजनरबस्य। प्रभावसतुमममानसेसुखनिधिर्मृतकरस्य॥ सुखनिधिदासेसारतापप्रेषजममि
रामा। सुधोत्तमाविधिर्बसुरवामरपूज्यतमामा॥ अज्ञानांघतमोरिआमरतमुनिभिगिता॥ श्रुतिनयनैर्गतमानभक्तविहगे
खलुपीता॥

रत्नपुरुषार्थरूपममृतप्रदमोष्टम्॥११॥ सदाहृक्मिणीकृष्णयोर्बदनसुधाकरजाति॥ विलसतुहवचनमोतेरममप
रमोहवदाति॥ उद्धवादिद्यदुदंदतारकानन्दशुदाशि॥ भक्तचकारणेषुसत्त्वामृतवर्षणवात्री॥ संसृतितापस
महविनाशकरीपुरुषतानिखिलवेदमुनिवैर्योगिनिर्कैर्बहुपीता॥१२॥ श्वाध्यतसंयदुकुलमहोलंमुनि संतति
तापि॥ यज्जनितोर्वतिवारिजातीथएषपरमोपि॥ नाथईशपरमेश्विशेषसनकादिनां परपुरुषोत्तमइनपूज्यपादकम
लः प्रकृतः परः॥ परब्रह्मपरमात्मज्ञाद्वैतजागमभूजामरोव्यज्जादिहेतुरखिलस्वमुदोष्टः॥१३॥ ततागेत
सौकुलदेवतालयंविदर्भकांतीमिरलंकृतहरिः॥ बद्धोवरोभीष्मसुतांबलैर्नवैसूचयिथास्वंगृहभाचितंबहु॥१४॥
॥ रत्नस्वर्णविभूषणानिरमणीयान्यश्चनागान्नयान्दिव्यान्याचकवृंदकपुवबृषुः कीलालवघादवाः॥ सौरीरामयुतो
विदर्भनृपतिमोदाकुलाः प्रेमतोमैष्मीकृष्णविवाहकर्मणिमहानंदप्रदकोटिशः॥१५॥ विप्रेभ्यः समलंकृताः शुभ्रतमा
धेनूर्देदुः प्रेमतारत्नस्वर्णविभूषणांवरवरैः संपूज्येतत्तापदम्॥ मैष्मीकृष्णकरग्रहेतिपरमामोदाकुलां प्रदवैद
भीवसुदेवामयदुराजाधामहाबुद्धयः॥१६॥ दिव्याहस्तिरथापुत्रकात्मनिवैः संप्रपिताकोटिशोरामाश्चात्राक
रत्नरुक्मनिचयविवाहेहेर॥ तास्मिन्मागधसूतवंदिनिकराहृद्यान्मनोवांछितान् पूर्णकृष्णपदारविन्दभक्तनोर
त्नाकरोः कैर्यथा॥१७॥ धेनूनांवरवाससांकनकभृगीनांसितानामतिलाध्वीनांरजतांघ्रिरुक्मभणिमालानांतुलक्षं
दवा॥ गृहीतां प्रददौ विवाहसमयेव सैर्युतानांबहुक्षीराणांबसुदेवजामुदितहृक्कृष्णस्यमोदाकुलः॥१८॥ ततोस्मि

३॥ कुले देवतालयं विदर्शयित्वा कसियापि दाकुलम् ॥ वद्धांतरे श्रीक्षसुतां चलेन सजगाम कृष्णारविबत्त्वमालयम् ॥
 २१॥ नतामतां स्वीयविभक्तिमज्जया ससंपरं शीलं लोकोक्तिं तो द्विजाम् ॥ सदा रतां स्वीयपदारविंदके विडंबयद्वा
 कमलौ परात्परः ॥ २२॥ संभोजयामास यदुत्तमान् शुभान्सभीक्ष्णकोमोदयुतां गृहगणे ॥ दिव्यैर्नवीनैर्बहुभक्ष्यमो
 ह्यकैलेष्यैश्चोष्यैर्मृतो तैरेस्तदा ॥ २३॥ भौक्षीशमध्यावहुयादवावलीरराजरत्नास्मरणा मरोत्सवा ॥ सुतत्प
 जांबूनदंभाजनाशुभातारावलीबद्धिधुसंयुतां दिवि ॥ २४॥ धृतं सुभक्तं मृदुपुष्पवसितं सुपीतमौ गदीवटका
 न्मनोहरान् ॥ सुपर्पटान्कांजिकसेविकादिकान् विदर्शयित्वा राजः परिवषयच्छुभान् ॥ २५॥ सत्यायसे मोदकपूप
 सत्कुलीभेदान् नैकान्सरूपतः प्रियान् ॥ दुग्धप्रकारांश्च दधिप्रकारकांश्चित्रान्नसालाश्च निवेदयन्मुदा ॥
 २६॥ जनेन कशाकाघ्नफलादिभेदान् दिव्यान्नसज्जनपतप्रियान्वह ॥ भक्ष्यांश्च भोज्याभिरिक्तांश्चोष्यांस्तै
 ज्यान्सुधायां दुतरान्सुरूपान् ॥ २७॥ मुदान्वितो श्रीक्षकराटसंबंधुसुहृद्युतष्टकांचनभाजनेन ॥ आदाय चा
 दाय संपर्पयश्चादरेण तेभ्यो निखिलान्नभेदान् ॥ २८॥ आश्वादपूर्वबुभुजुस्तु वन्तो न्नयादवा मोदयुताः सुधा
 ग्राम् ॥ अहो महत्त्वादुतरं नवीनं प्रकारमेतस्य विलोकितं हि ॥ २९॥ गृहोत्तरस्थाः ललनाः त्रुपैः स्वरैरुच्चैर्ज
 गुकोकिलकंश्च आदरात् ॥ तेषु प्रकुर्वत्सु च भोजनं मुदा स्वाहादयं त्यो निजगीतिभिस्तदा ॥ ३०॥ कृष्णांश्चि
 पमेऽपि तमानसालयः कृष्णास्यन्नं द्रपितं दृक्कारिकाः ॥ हसंत्यष्टं प्रजगुर्हियादवान् सहासयं लोलल

नानिजैः खरैः ॥ ३० ॥ विष्णुज्वलांगचपि देवकी वसुदेवौ तयोः श्यामलनीरदाकृतिः ॥ कृष्णोयमासी
त्तनयः कथं विना हेतुं समं संवदतात्रयादवाः ॥ ३१ ॥ किं गोपराजस्य सुतोस्ति किं वसुदेवतामजोयं ह्यु
भयोः किमाबुगव्रतौ तं रंयूयमतीव विज्ञाः कस्माद्भूवासितविग्रहो हि ॥ ३२ ॥ न लक्ष्यते श्यामतनोय
दक्षमेरूपाकृतिर्वैपितुरात्मनः प्रसोः ॥ अतोस्ति सर्वात्मज एष किं मतोस्मिन् प्राणिनः प्रेमयुतारमतिवै ॥
पितृष्वसारं हि कुमारिकां वीरमे पुनः पांडुरुवाहतां हरेः ॥ स्वसास्यवालैव गतार्जुनं गृहागतं सुभद्रानय
नं सुयोज्यतम् ॥ ३३ ॥ युधिष्ठिराद्याः सहजास्तु द्रौपदी मेकां स्त्रियं रचीकृतवैतजादरात् ॥ तस्माहो ग
द्वसंततः स्त्रियश्च शुद्धत्वमस्मादधिकं भुवामकिम् ॥ ३४ ॥ नवनीरदासितविग्रहोद्भूतविक्रमः कमलापतिर्वि
शिरोषशंभुमुखाचितपादवारिजपीडकः ॥ यदुभिर्युतः सरसं भुनक्ति मनोहरं न सुधाभिर्णां दधिसूपपक्तमपूप
पायसमोदकादिकमास्तुवनम् ॥ ३५ ॥ बलरामपथविधूतमाकृतिरग्रजोऽस्य कृपानिघ्नैर्जलैर्जक्षणे सितपट्टयुग्म
धरो भुनक्ति मनोहरः सखिरोहिणीव्रजराजमंदिरावयं समजीजनत्सनुनन्दसूनुरिति व्रजे प्रथितो यमास महाप
तिः ॥ ३६ ॥ स विपद्यकृष्णसमीपे एष गदामहारुचिरांगदेति हसन भुनक्ति विलोकयन् नवलगाणं कमलेक्षणः ॥ ३७ ॥
तकोटयोयदवास्थितासमदंति श्रीधमन्यांगणपरिहासमारचयन्त उक्तिमिरत्र पुद्गुविलोचनाः ॥ ३८ ॥ वसुदेव एष
निजानुजैर्बहुपुण्यसिंधुरकोकिस्तनयो हि यस्य बलाच्युतौ जनितौ विमौ परमेश्वरौ ॥ स भुनक्ति पुत्रयुतो हस

दूदनेस्मदुक्तिमिरिन्द्रवत्साविरुक्मिणीकर्पीडेतेमुदितान्विलोकययादवान् ॥ ३७ ॥ कमलाविदर्भमहोभू
 तस्तनयासनोबहुभाग्यतोबसुदेवनन्दनमेवयावृतवत्यसूक्तिहेरेश्वरम् ॥ अनयोःसभाक्षणतोवयंकृतिनो
 जनैःफलमाययुःसखिरुक्मिणीपतिरुषनःकृपयावलोकतुसस्मितम् ॥ ३८ ॥ अयमीश्वरोतिविरुक्षणोब्र
 जवासिनांहिरेहगेहदधिदुग्धमाज्यमंचोरयत्प्रददन्सुखंसखिभिर्वृतः ॥ ब्रजयोपितोर्यपतिस्मनर्तनतत्प्र
 सायसहाग्रजःप्रसूतौपिवन्परितुष्टआसविप्रिशोषविमृग्यपत् ॥ ३९ ॥ जननीतुगोकुलवासिभिर्वरगोप
 कौःसुखितानयोःसखिरोहिणीबहुदेवकीनिखिलासुष्ठुन्मुखदातया ॥ भगिनीतुवानरकेतुनोपहृतागतार
 विणारुहारमितासुतंसमजीजनत्युनरापखांडुनृपपतिम् ॥ ४० ॥ जननीतुगोकुलवासिभिःसुखितानयो
 बहुरोहिणीभगिनीतुवानरकेतुनोपहृतागतासखिदेवकी ॥ निखिलासुष्ठुन्मुददातयानकदुदुभेभेभि
 नीपृथा ॥ रविणारुहारमितासुतंसमजीजनत्युनरापतंनृपतिपांडुमितिस्त्रियठप्रजगुःसुबाधरवस्तदा ॥ ४१ ॥
 स्मरंहृदिमोहकरोगिणाश्चपलस्यसन्नटरूपिणःसखिचौरजारशिरोमणेर्ब्रजपात्मजस्यवरस्तनोः ॥ कुल
 रितिमाचरतोनिजावदनारविन्दविलोकनान्मुदितावयंकथयामकिंपुरतस्तवास्यविशुद्धिताम् ॥ ४२ ॥ इ
 तिभीष्मकक्षितिपावलावचनंजगौसखिभिःसमयदवोनिशम्यसुखप्रदंजहसुर्भरंमुदिताहता ॥ परमात्स
 वाकुलितेनरामगदाद्यस्तुशनैःशनैर्बुभुजुश्चगीतनुतिसमारचयन्तएवमुहुर्मुहुः ॥ ४३ ॥ निखिलंत

दोक्षितमाविधायजलेनचाचमनंदधुःपरितुष्टितानृपसेवयादयिताक्तिभिःसरमेश्वराः॥घुनदीददाबुद्धं
शिवोव्यजनंदधेकमलासनःपठतिस्मवेदबयंशचीपतिराददातिफलादिकम्॥४४॥तृप्तान्यदन्तान्वरगंधमा
त्यतांचलरत्नाभरणान्शुकाद्यैः॥समर्चयामासविदर्भराजःप्रेम्नासमृत्यान्परमादरेण॥४५॥इतिश्रीमद्राविक
नृजीमद्वाल्मज्जीकालमुकुन्दभट्टविरचितेश्रीरुक्मिणीमंगलारव्यकाव्येजयोविंशतिःसर्गः॥२३॥वेदर्भराजीय
दुवैशनाथंकृष्णंसमाहृतथात्मजांस्वाम्॥नवैविष्णुषांवरगंधमाल्यैर्विधीषयामासमतीहरैस्तौ॥१॥स्व
श्रूयथावाचहरधसत्प्रेथीन्प्रदत्वात्मबधूकरत्वम्॥कनिष्ठिकांगुष्ठनखैर्विमुंचसात्वत्करमुचंतुपासीनम्
॥२॥पदंबिनोदंकुरुकान्तयारचपात्वंसंपूवारंवहयन्तोमुदा॥विवाहसूत्रस्यविमोचनेयथात्वांपोषितोने
वहसंतिततथा॥३॥स्पृष्ट्वैकृष्णोरुणसूत्रहस्तःप्रियाकरांभोजमतीवरम्॥तद्दीक्षणेनांशुकमध्यगेनविस्म
कितोभून्मधुनेवमनः॥४॥धैर्यंसमालंब्यपरुषिदत्वास्त्रेणपाणौनिजयोषितःसः॥पुनःविमोक्तंनशशा
ककृष्णःकनिष्ठांगुष्ठनखैर्ददति॥५॥कान्ताकरांभोजगतस्यसूत्रग्रंथेःसमुन्मोचनदत्तचित्तम्॥कृष्णरुसल्लो
ललनाःसमुचुर्मतप्रियालोकलनामृतेन॥६॥संत्यज्यलज्जांभगिनींसुभद्रांप्रसुंचशाधोननुदेवकीच॥त्व
राहिणीमत्रसमाह्वयामुविमोचनार्थंदृढपर्वणोत्र॥७॥शोवद्धनंपाणितलेदधारयोन्यपातयद्रयमलाजुनोव्रज
॥सरुक्मिणीकंकणसूत्रमोचनेपराजितोभूत्परमेश्वरोप्यहा॥८॥द्रुतंसमालंब्यकरांगुलीभ्यांप्रियाकरांभोजग

तत्तुमुत्रम् ॥ संतोष्यामास सुखं ददन् सकृष्णः प्रियायै करयोगजैव ॥ ८ ॥ द्रादु निमणी कृष्णकरा ज्वस
 त्र के प्रेथिं मु मोचाति सुखेन पाणिना ॥ कृष्णाय प्रददती स्म यन्मुखी लज्जाकु ला प्रेम परिप्लुतारमा ॥
 १० ॥ संतपजां वृन्दभाजनानां वातान्यनेकानि शुभांशुकानां ॥ कोशाननेकान्यददौ दुहित्रे विदर्भराजः
 परमादेरण ॥ ११ ॥ संतसत्रां वृन्दरत्नप्रपणचयान्धनानां शतशश्च कोशकान् ॥ नितं विनीनां सुदृशां सह
 र्चकंद द्रादुहित्रे अधिकवत्सलान्पुः ॥ १२ ॥ मतंगजानां कनकांचितानां सष्टौ सहस्राणि तुरंगमानाम् ॥ लक्षा
 निचाष्टौ वरचक्रिणां दिग्कोटीनपदातेर्दशप्रमिश्रम् ॥ १३ ॥ दत्त्वा दुहित्रे च वराय रत्नविप्रपण दीनि
 प्रहोतमानि ॥ संप्रार्थयामास विनीतमौलि विदर्भराजनं दुदुभिव ॥ १४ ॥ पूताः मपितृ रार्कमैडलमलं
 संप्रैय निश्चय संयोगिध्येयमजापरं समगमन्मधैव पुतकुलम् ॥ पातो हंच कृतार्थतां मम बहुद्गानुः सु
 तलो मवद्गहं तीर्थवरं यदूतमभवत्संबंधता सत्यते ॥ १५ ॥ दीनस्या धर्मकर्मिणः स्वदुरितग्राहस्य गस्याकु
 लबुद्धे दुर्गतिवारिधौ हि पतितस्योद्धारपवाद्यमे ॥ जातो नेन दयालुनेन व करिणश्च कृष्णेन पाणिग्रहादुक्मि
 ण्यादुहितु विदर्भनृपतिरित्याह सौरिनतः ॥ १६ ॥ जातो माग्य विधूदयो निखिल पुण्यश्चेतपमावली
 पुनश्च प्रसन्नाः सुराः ॥ साफल्यं जेतुं वो वभूवुरखिलः संसारदुःखात्पयः संबन्धेन महात्मनां सुकृपया
 लब्धेन वः सत्यते ॥ १७ ॥ किंपुण्यं परमं किं वाच्युताराधनं किं दत्तं किमुभूतसौहृदमुपातं पृथ्मिष्टं किमु ॥

लामखिल जन्म पापतिमिरं २

अस्माभिस्तनुवाङ्मनोभिरखिले शोपेनमत्कन्यकांकृष्णायपरिणीतवानयदुपतिब्रह्मेज्ञसेव्याज्वपत्॥
१८॥ श्रुत्वाविदर्भेशवचोतिसुदं प्रेमाकुलदृष्टीवमुदेवभूपतिः॥ संयोज्यहस्ताबहुमानयन्तपंतं श्रीव्यंकं
प्राहजलाकुलेक्षणम्॥ १९॥ धन्येयां हविर्दर्शसेततिरहायस्यांभनानीव्यकजातउपुण्ययशान्पेन्द्रमुकुटः
पूर्णमूर्ताशुर्यथा॥ जानन्दार्णववर्द्धकोयदुकुलश्वेताबुजश्रीप्रदोविप्रानन्दकरदृष्टस्वगोभिरमलदुमदु
द्विधिष्णामहान्॥ २०॥ सत्कीर्तिर्नृपमंडलेषुविमलालब्धाजगत्पूज्यतापूतंगोत्रमिदंयदोश्चपरमानन्द
दृष्टकीयेषुनै॥ कोशं नागर्याश्चपतिनिकरारत्नांबरादीनिवैसंबंधेनविदर्भरादसुरतरोः किं किंनलब्धं
मया॥ २१॥ अस्मद्भाग्यसुरद्रमदृष्टसफलतांजोतोद्यमत्पूर्वजाः सेतुष्टाः बहुपुण्यपद्मपटलीफुल्लानु
कूलाः द्विजाः॥ देवाः शंभुविरेचिविष्णुपुरुहूताद्याश्चतेनैवतेकन्येयंपरमोत्तमागुणवतीलब्धाविदर्भा
धिप॥ २२॥ मद्देहेनिखिलार्थभूतिनिधिभिः पूर्णोभिवत्सर्वशः सर्वकेशतमोविनाशमलमतशार्मिणिव
स्यालयः॥ जातोयत्रविदर्भराजदुहिताकृष्णप्रियारुक्मिणीसंप्राप्ताखिलभाग्यभूमिरतुलेतिप्राहसौ
र्विचः॥ २३॥ ततोविदर्भशपतीदंपतीरथसमारोप्यसुहार्दविबलः॥ प्रस्थापयामासविवाहवासरातु
र्येहनिशर्च्यमहतमाग्रणी॥ २४॥ मृदगशंखानकवेणुमर्दलादयोविनेदुःशतशोमहोत्सवे॥ देवाः समं
तादृक्किरन्सुरद्रुमपुष्पानिदेव्योनन्तुर्मुदान्विताः॥ २५॥ गृहागतौवीक्ष्यमुदासुभद्रामहोत्सवाभिर्ज

ननी भिराद्या नीराजया मास सुरलदी पैस्तो दंपती लोक मनोहरांगौ ॥ २६ ॥ एवं श्रियं श्रीरुक्मिणीं
 णीं कृष्णः परेशः परिणीय सत्यतिः ॥ रमेतया वोचितमर्पयत्सदा गृहस्थवन्नास्मरतिः सुखं बुद्धिः ॥ २७ ॥
 चिद्रूपयानि त्यनवीनदेहया विश्वस्य मात्रारमया खिलेश्वरः ॥ रमे सदानंदतनुर्यदुत्तमो लङ्कारिकायां सु
 खपन्ति जातजनान् ॥ २८ ॥ भवतस्मान् तोविधुरिब श्रीचन्द्रमहोत्पत्ती मे उ न भट्ट आभरणवत्तस्यात्मजो
 माधवः ॥ भट्टो माधवपादकं जनिरतस्तस्यात्मजः कान्हजी भट्टस्तत्तनयेन वै विरचिते श्रीरुक्मिणीमं
 गलम् ॥ २९ ॥ श्रीकृष्णो निजबालचापलवचाभिः स्वेन सैवोदितैः प्रीणास्वीशविधीश्वरो खिलजगन्ना
 थो यदूनोपतिः ॥ सर्वानर्थविनाशको र्यसुकृतेष्वा मुक्तिभक्तिप्रदकीर्तिः सेवकवत्सलोतिकरुणस्वात्मा
 कृतज्ञश्च सुहृत् ॥ ३० ॥ सर्वारिष्टघ्नमिष्टप्रदमखिलतमो नाशकं दिव्यदीपं खकव्यं श्रीकृष्णपादो बुजर
 तिदमिदं रुक्मिणीमंगलारव्यम् ॥ सारापारदुःखालयति मिररिपुरुक्मिणीकांतपादप्रेमाह्लादान्मोदायं
 च कृतं श्रीमुकुंदारव्यभट्टैः ॥ ३१ ॥ श्रीकान्हजी भट्टसुतेन बालमुकुंदभट्टेन मुदो वर्ष ॥ श्रीरुक्मिणीमंगलका
 व्यमत्रिगोत्रोद्भवे तत्सुद्राविडेनात्मरुक्मिणीमंगलकाव्ये चतुर्विंशतिः सर्गः ॥ ३२ ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ ३३ ॥
 वेदादिव खिन्दुमिते समेशु भेतपस्य कृष्णाग्नितिथौ विधोदिने ॥ योगेशु मे स्वर्गमभुहरीशया भद्रुक्मि
 णीमंगलकाव्यमिष्टदम् ॥ ३४ ॥ तैलंगान्वयजो त्रिगोत्रजननो भूद्राविडश्चन्द्रवद्भट्टश्चन्द्रश्चिद्विद्वि

धिरिवास्मान्मंडनाख्यसुधीः॥ तस्मान्माघवप्टइत्यभिहितस्तस्यात्मजाः कान्हजीपट्टस्तत्तनयेनका
व्यमभयंकोरुमिणीमंगलम्॥१॥

इतिराज्येणो मउलकायं समस्तम्
 — (वा ३ मुकुन्द)

११८